

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1934:20

FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL BESTÄMMELSER

ANGÅENDE

UPPHANDLING AV INHEMSKT BRÄNSLE

FÖR STATENS STATIONÄRA
ANLÄGGNINGAR

M. M.

AVGIVET DEN 23 MAJ 1934 AV

1933 ÅRS UPPHANDLINGSSAKKUNNIGA

S T O C K H O L M**1 9 3 4**

Statens offentliga utredningar 1934

Kronologisk förteckning

1. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 2. Finanspolitikens ekonomiska verkningar. Av G. Myrdal. Norstedt. xij, 279 s. **S.**
2. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 3. Löneutvecklingen och arbetslösheten. Av A. Johansson. Norstedt. vij, 162 s. 1 bil. **S.**
3. 1933 års teaterutrednings betänkande. Del 1. De fasta statsunderstödda teatrarna. Norstedt. 164 s. **E.**
4. Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område. Kihlström. 198 s. **Jo.**
5. Betänkande med förslag angående frågan om lämpliga åtgärder till skydd för sjömän vid besök i utländska hamnar. Idun. 208 s. **H.**
6. Utredning med förslag om åtgärder för åstadkommande av billiga egnahemsbyggnader. Lindström. 56 s. **Jo.**
7. Betänkande i fråga om inrättande av ett institut för medellång och långfristig kreditgivning åt företag inom näringslivet. Marcus. 54 s. **Fi.**
8. Betänkande med förslag till sjöarbetstidslag. Norstedt. 130 s. **H.**
9. Medicinalstyrelsens förslag till nya författningsbestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor m. m. Marcus. 66 s. **S.**
10. Utlåtanden över utredningen angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter m. m. Norstedt. 214 s. **S.**
11. Utredning angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten. Beckman. (2), 176 s. **S.**
12. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 4. Penningpolitik, offentliga arbeten, subventioner och tullar som medel mot arbetslöshet. Av B. Ohlin. Norstedt. viij, 176 s. **S.**
13. Stadshypoteksakkunnigas betänkande med förslag till förordningar angående konungariket Sverige stadshypotekskassa samt angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m. Marcus. 102 s. **Fi.**
14. Undersökningar angående det sociala hjälpklientelet. Av T. Jacobsson. Norstedt. 228 s. **S.**
15. Betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för staten och kommunala inrättningsars behov. Marcus. 88 s. **Fi.**
16. Betänkande med förslag till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder m. m. Norstedt. 106 s. **S.**
17. Statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. Norstedt. 56 s. **K.**
18. 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. Beckman. vij, 362 s. **S.**
19. Pensionsförsäkringsreformen. Kortfattad framställning av 1928 års pensionsförsäkringskommittés förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. Beckman. 26 s. **S.**
20. Betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av inhemskt bränsle för statens statiska nära anläggningar m. m. Marcus. 54 s. **Fi.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsbokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1934:20

FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED FÖRSLAG TILL BESTÄMMELSER

ANGÅENDE

UPPHANDLING AV INHEMSKT BRÄNSLE

FÖR STATENS STATIONÄRA
ANLÄGGNINGAR

M. M.

AVGIVET DEN 23 MAJ 1934 AV

1933 ÅRS UPPHANDLINGSSAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1934

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

BETÄNKNÄND

ÄND FÖRSLAG TILL BÄSTÄMMELSE

UPPHÄVNING AV INNEHÅLLSBÄRANDE

FÖR STATENS BÄRANDE

AV FÖRSLAG

M. M.

AVFATTNING AV BÄRANDE

AV FÖRSLAG

FÖRSLAG

AV FÖRSLAG

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet	5
I. <i>Inledande översikt</i>	7
II. <i>De sakkunnigas förslag</i>	15
Allmänna synpunkter	15
Specialmotivering till kungörelseförslaget	25
Specialmotivering till förslaget till cirkulär angående ökat företräde för inhemskt bränsle under budgetåret 1934/1935	35

Bilagor.

Bil. A. Förslag till kungörelse angående upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar	38
Bil. B. Förslag till cirkulär angående ökat företräde för inhemskt bränsle under budgetåret 1934/1935	42
Bil. C. Förslag till cirkulär angående upphandling av inhemskt bränsle för kommunala inrättningars behov	43
Bil. 1. } Sammanställningar rörande bränslekostnaden vid statens stationära	
Bil. 2. } centraluppvärmda anläggningar under viss tid	44, 46
Bil. 3. Förteckning över skogsägareföreningar, anslutna till skogsägareföreningarnas riksförbund	48
Bil. 4. Anvisningar att tjäna till ledning vid prisbedömningen	49
Bil. 5. Klassificeringsregler för kastvedbränslen	52

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Sedan 1933 års upphandlingssakkunniga den 16 april 1934 avgivit betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens och kommunala inrättningsars behov (st. off. utr. 1934: 15), hava de sakkunniga till behandling upptagit frågan om sättet för ordnande av upphandlingen av inhemskt bränsle. Under utredningsarbetet hava de sakkunniga rådfört sig med socialstyrelsens värmetekniska avdelning.

Efter det berörda utredning numera slutförts, få de sakkunniga vördsamst till Herr Statsrådet överlämna betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar m. m.

Stockholm den 23 maj 1934.

H. SÖDERBOM.

F. von DARDEL.

FRITZ TRYGGVESON.

/ Hjalmar Ekengren.

The first ...

Sehen 1955 für ...

Hierbei ...

Stockholm den 20. April 1954

F. SCHUBERT

F. von ...

...

...

I. Inledande översikt.

Frågan om ökad användning av inhemskt vedbränsle vid statliga och kommunala anläggningar har under de senaste åren varit föremål för upprepade överväganden.

I anledning av väckta motioner fäste riksdagen i skrivelse den 27 maj 1930 (nr 251) Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten av att en god vedeldad värmepanna om möjligt bleve utexperimenterad och att ved i större utsträckning måtte användas som bränsle i statens verk, där så lämpligen kunde ske utan att sunda ekonomiska principer för verkens skötsel eftersattes. Riksdagsskrivelsen anmäldes inför Kungl. Maj:t den 3 juli samma år, därvid socialstyrelsen anbefalldes att yttra sig i anledning av vad riksdagen sålunda anfört. Av ämbetsverket till följd härav avgivet yttrande överlämnades sedermera till ingenjörsvetenskapsakademien för kännedom vid av akademien föranstaltade undersökningar för åstadkommande av förbättrad vedeldningspanna m. m.

Vid 1931 års riksdag hemställdes därefter uti två likalydande motioner (I: 149 och II: 238), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan komplettering av Kungl. Maj:ts cirkulär den 12 december 1930 (S. F. S. nr 426 och 427) angående företräde för svenska lantbruksprodukter vid upphandling för statliga och kommunala m. fl. inrättningsars behov, att liknande företräde tillförsäkrades jämväl inhemskt bränsle. Jordbruksutskottet, dit motionerna överlämnades, förklarade sig visserligen dela motionärernas uppfattning om önskvärdheten av ökad förbrukning av dylikt bränsle, men hemställde under hänvisning till att utredning i ämnet då påginge, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, vilket även blev riksdagens beslut.

Sedan Kungl. Maj:t genom cirkulär den 12 juni 1931 (S. F. S. nr 222 och 223) meddelat vissa föreskrifter rörande upphandling av lantbruksprodukter, hemställde 1932 års riksdag med anledning av väckta motioner (I: 59 och II: 97) i skrivelse den 13 maj 1932, nr 225, jämte annat, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa sådan komplettering av gällande bestämmelser rörande upphandling under hand för statens och kommunala m. fl. inrättningsars behov, att jämväl skogsprodukter bleve föremål för dylik upphandling.

Dessförinnan hade chefen för jordbruksdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts den 16 oktober 1931 givna bemyndigande tillkallat fem sakkunniga (1931 års skogssakkunniga) med uppdrag att verkställa utredning

rörande bland annat åtgärder för vinnande av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter. I sitt den 4 januari 1933 avgivna betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar (st. off. utr. 1933:2) framlade de sakkunniga åtskilliga förslag, som åsyftade att tillförsäkra vedbränslet större avsättning. Dessa förslag hava i huvudsak legat till grund för de statliga ingripanden till stöd för vedeldningen, som därefter beslutats och vilka i det följande skola något beröras.

I anslutning till sistnämnda riksdagsskrivelse samt 1931 års skogssakkunnigas betänkande ävensom vissa i ämnet från enskilt håll gjorda framställningar utfärdade Kungl. Maj:t den 17 februari 1933 cirkulär (S. F. S. nr 60) till de myndigheter, vilka verkställa upphandling för statens behov, angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m. Enligt de sålunda meddelade föreskrifterna skulle vid upphandling för nu nämnda ändamål inköpas inhemskt vedbränsle, även om kostnaderna därför i viss mån överstego kostnaderna för importbränsle. Under hänvisning till berörda cirkulär föreskrev Kungl. Maj:t genom cirkulär samma dag (S. F. S. nr 61) till samtliga länsstyrelser, att länsstyrelserna skulle, envar inom sitt förvaltningsområde, genom hänvändelser till landstings förvaltningsutskott fästa uppmärksamheten å vikten av att jämväl vid upphandling av bränsle för stationära anläggningar, tillhöriga landstingen, bränslebehovet i den mån så funnes möjligt skulle tillgodoses med inhemskt bränsle.

Genom proposition (nr 189) till 1933 års riksdag framlade Kungl. Maj:t därefter, i anslutning till 1931 års skogssakkunnigas förenämnda betänkande, förslag till vissa stödåtgärder åt skogsbruket. Särskilda utskottet, dit propositionen delvis hänvisades, hemställde i anledning av berörda förslag samt vissa inom riksdagen väckta motioner, att riksdagen måtte för budgetåret 1933/1934 anvisa dels till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar ett förslagsanslag av 300 000 kronor, dels till bidrag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid vissa kommunala och enskilda anläggningar ett reservationsanslag av 170 000 kronor, dels till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande ett anslag av 130 000 kronor, dels ock till vissa åtgärder på skogshushållningens område ett reservationsanslag av 475 000 kronor. Av sistnämnda belopp voro 75 000 kronor beräknade för bestridande av kostnader för anordningar vid eller omändringar av statliga stationära värmeanläggningar, som kunde vara nödvändiga eller eljest lämpliga vid en övergång till vedeldning. Enligt skrivelse den 9 juni 1933, nr 283, beslöt riksdagen i överensstämmelse med vad utskottet hemställt.

Vid anmälan den 30 juni 1933 av riksdagens nyssberörda skrivelse fann Kungl. Maj:t gott utfärda förnyat cirkulär (S. F. S. nr 455) till de myndigheter, som verkställa upphandling för statens behov, angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m. Av cirkuläret, som i huvudsak

överensstämmer med förenämnda den 17 februari 1933 utfärdade cirkulär i samma ämne, må följande moment här återgivas:

1. I den mån ej annat följer av vad nedan sägs, bör bränslebehovet för såväl centralt som lokalt uppvärmda stationära anläggningar tillgodoses med inhemskt vedbränsle (ved, träkol, träkolsbriketter eller dylikt).

2. Där så lämpligen kan ske, skall i första rummet infordras anbud under hand från producenter eller försäljningsorganisationer, som äro bildade av producenter; skolande såsom producent jämväl räknas domänverket samt, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, tillverkare av träkolsbriketter. Vid anbuds infordrande må efter omständigheterna krävas antingen leverans på en gång eller ock successiv leverans. Erhållet anbud må antagas, därest kostnaden för det inhemska vedbränslets inköp, transport till förbrukningsplatsen och användning beräknas med ej mer än 10 % överstiga motsvarande kostnad för en med hänsyn till den utnyttjningsbara värmemängden likvärdig myckenhet annat bränsle av vanligast förekommande slag samt under förutsättning tillika, att anbudet kan antagas ej överstiga priset i fria marknaden å den vara, anbudet avser. Beräkning av den bränslekostnad, som uppstår vid användning av importbränsle, må kunna grundas på sista upphandlingspriset, omräknat av socialstyrelsens värmetekniska avdelning med stöd av kommerskollegii kol- och koksnoteringar.

3. Erhålles ej vid förfarande enligt 2 mom. sådant anbud, att detsamma kan antagas, eller kan i sagda moment angivet upphandlingssätt ej lämpligen komma till användning, skola anbud å inhemskt vedbränsle infordras genom kungörelse eller därmed likställt förfarande. Det härvid erhållna, för statsverket förmånligaste anbudet må antagas, såvitt merkostnaden, beräknad såsom i 2 mom. sägs, ej utgör mer än 10 %. Beräknas merkostnaden överstiga 10 men ej 20 %, skall ärendet underställas Kungl. Maj:ts prövning; och har myndigheten att för detta ändamål till socialstyrelsen (värmetekniska avdelningen) insända till Kungl. Maj:t ställd och av erforderlig utredning åtföljd framställning i ärendet. Vid beräknad merkostnad över 20 % har myndighet att föranstalta om upphandling av annat bränsle än här avses.

4. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må bestämmelserna i 2 och 3 mom. så tillämpas, att beräkning rörande bränslekostnaderna verkställas i avseende å eldning under dagen och eldning nattetid var för sig, därvid en tillämpning av sagda bestämmelser alltså må kunna leda till, att vedeldning företages under dagen och eldning med annat bränsle under natten.

11. Vid upphandling av inhemskt vedbränsle skall i övrigt noga tillses, att statsverkets kostnader ej onödigt fördyras. I sådant syfte bör, där så med hänsyn till ortens förhållanden lämpligen kan ske, upphandling äga rum i den form, att leverantör tillförbindes att mot ersättning enligt bestämda grunder leverera den bränslemängd, som erfordras för täckande av föreliggande värmebehov, beräknat antingen med stöd av förutvarande bränsleförbrukning eller genom uppmätning av alstrad ångmängd. Därest på samma ort finnas flera statsmyndigheter, böra dessa bedriva erforderligt samarbete i syfte att möjliggöra gemensamhetsköp av inhemskt vedbränsle och gemensamhetsskötsel av eldningen nattetid. Vidare bör iakttagas, att vid upphandlingens verkställande redan från början uppgifter till leverantörernas ledning lämnas rörande bland annat de längder, vari veden skall levereras. Därjämte böra åtgärder för upphandling vidtagas i god tid, i syfte att inverkan på skogsavverkningarna härigenom må kunna ernås.

12. Vid upphandling av bränsle, som skall ersätta koksbränsle, må för stationära anläggningar inom Malmöhus, Kristianstads och Hallands län, under samma förutsättningar, som här ovan stadgats i fråga om inhemskt vedbränsle, upphandlas in-

hemskt kolbränsle, och skall det av sistnämnda två bränsleslag upphandlas, som medför lägsta uppvärmningskostnaden.

13. Råd och anvisningar i frågor, som avse tillämpningen av detta cirkulär, lämnas av socialstyrelsens värmetekniska avdelning.

Dessutom meddelas i cirkuläret bestämmelser rörande förutsättningarna för utbyte eller omändring av värmepannor i anledning av övergång till vedeldning och om bestridande av kostnaderna härför samt av de merutgifter, vilka uppkomma genom upphandling enligt cirkuläret. Slutligen innehåller cirkuläret föreskrifter om skyldighet för upphandlingsmyndigheterna att till socialstyrelsens värmetekniska avdelning insända vissa rapporter rörande bränsleförbrukningen samt om arten och storleken av de av vedeldningen föranledda merkostnaderna m. m.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 10 november 1933 (nr 612) fastställt grunder för erhållande av bidrag under budgetåret 1933/1934 från förenämnda anslag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid vissa kommunala och enskilda anläggningar.

Den av 1933 års riksdag beslutade subventioneringen av vedeldningen avses att fortsätta även under budgetåret 1934/1935. Med bifall till framställning av Kungl. Maj:t i 1934 års statsverksproposition (nionde huvudtiteln, sid. 186 o. ff.) har nämligen riksdagen för nämnda budgetår anvisat dels ett extra förslagsanslag av 170 000 kronor till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar, dels ett extra reservationsanslag å 70 000 kronor till täckande av merkostnader vid användning av sådant bränsle vid vissa kommunala och enskilda anläggningar, dels ock ett extra anslag å 111 000 kronor till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande. Vidare har innevarande års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (prop. nr 163; R. skr. nr 241) dels för budgetåret 1934/1935 anvisat ett reservationsanslag av 900 000 kronor till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m., därav 500 000 kronor för pannutbyten och inmontering av förugnar vid statliga värmeanläggningar, dels beslutat inrättande av en lånefond, benämnd vedeldningslånefonden, som skall förvaltas av statskontoret och varifrån lån må, i mån av tillgång, utlämnas till landsting, kommuner och enskilda för främjande av utbyte av kokspannor mot vedpannor eller inmontering av förugnar vid förefintliga värmeanläggningar ävensom för installation av vedpannor i stället för kokspannor vid nya värmeanläggningar, dels ock såsom kapital för vedeldningslånefonden för nämnda budgetår anvisat ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Erfarenheten har visat, att den under innevarande budgetår tillämpade subventioneringen av vedeldningen möjliggjort en betydande övergång till vedbränsle vid statens stationära anläggningar. Såsom av *bilaga 1*¹ framgår, förbrukades under åren 1930—1932 i medeltal cirka 144 000 normalton utländskt bränsle (kol och koks), utgörande 84% av den totala bränsleåtgången vid dessa anläggningar. Under bränsleåret 1933/1934 har konsumtionen av utländskt bränsle nedgått till cirka 105 000 normalton, motsvarande 58,4 % av totala bränsleförbrukningen vid oförändrade anläggningar. Användningen av inhemskt bränsle har under samma tid ökat från omkring 26 000 normalton med en inköpskostnad av 770 000 kronor till i runt tal 75 000 normalton med ett inköpspris av 1 900 000 kronor. Fördelningen av förbrukningen å olika bränsleslag under nyss angivna tider framgår av *bilaga 2*¹. Av denna sammanställning kan utläsas, att konsumtionen av svenska kol vid ifrågavarande anläggningar stegrats med 4 700 ton normalkol eller med 52,3 % av förutvarande åtgång samt att den utnyttjade vedmängden ökat från 89 500 kbm. till 351 500 kbm. löst mått, vilket innebär en fyrdubbling av den tidigare förbrukade kvantiteten. Ökningen faller så gott som uteslutande på sekunda ved, för vilken annan avsättning näppeligen kan beredas; åtgången av dylik ved har nämligen stigit från 25 300 kbm. till 276 000 kbm. Samtidigt har konsumtionen vid statens stationära anläggningar av importerat stenkolsbränsle reducerats från 43,8 % till 29,6 % och koksens andel av totalförbrukningen minskats från 39,7 % till 28,6 %.

Under innevarande bränsleår hava myndigheterna vid sina upphandlingar av vedbränsle betalat i medeltal 4 kronor 18 öre per kbm., ett pris som icke kan anses högt. De merutgifter, som staten fått vidkännas i anledning av övergång till vedeldning, hava enligt uppgift i socialstyrelsens redogörelse den 30 april 1934 rörande bränsleförbrukningen vid statens stationära anläggningar under tiden 1 juli—31 december 1933 i genomsnitt utgjort 46 öre för kbm., medan merkostnaden för inköp av svenska stenkol uppgått till 1 krona 90 öre per ton. För samtliga statliga anläggningar beräknas merutgifterna för användning av inhemskt bränsle under innevarande budgetår komma att uppgå till något över 100 000 kronor.

En ytterligare utökning av det inhemska bränslets användning vid ifrågavarande anläggningar synes i viss mån förutsätta, att i bruk varande kokspannor utbytas mot för vedbränsle specialbyggda värmeledningspannor.

Som bekant kan vid eldning bränslets hela effektiva värmeinhåll icke utnyttjas. Varje eldstad arbetar med en viss verkningsgrad, varmed förstås det procentuella förhållandet mellan den värmemängd, som kan tillgodogöras, och den totala kvantiteten tillförd värme. Verkningsgraden

¹ Hämtad ur socialstyrelsens redogörelse rörande vidtagna åtgärder för främjande av användningen av inhemskt bränsle den 27 november 1933.

varierar med eldstadens konstruktion och bränslets beskaffenhet men är också beroende av hur eldningen skötes. Det är därför icke möjligt att exakt ange de resultat, som ernås i olika eldstäder — lokaluppvärmda eller centraluppvärmda — med olika bränslen. Så mycket kan dock sägas, att specialbyggda vedpannor i praktisk drift visat sig arbeta med lika hög verkningsgrad som kol- eller kokspannor, även om dessa eldas med för dem avsett bränsle.

Erfarenheten har givit vid handen, att *kolbränslet*, vilket huvudsakligen kommer till användning i *högtrycksångpannor*, i allmänhet kan ersättas med ved inom ramen för den merkostnad, som angivits i förenämnda cirkulär den 30 juni 1933 (nr 455). Under förutsättning att eldstaden är utrustad med planrost samt att automatisk eldningsanordning för kolbränsle icke finnes, kan en dylik panna — eventuellt efter att hava undergått vissa ändringsarbeten — utan större merutgifter uppvärmas med ved. Eftersom högtrycksångpannorna under alla förhållanden kräva ständig tillsyn, komma nämligen kostnaderna för skötseln icke att nämnvärt ökas genom övergång till vedbränsle. Vid de högtrycksångpannor, där vedeldning kan beräknas ifrågakomma, blir verkningsgraden ungefär densamma, oberoende av om kol- eller vedbränsle kommer till användning, möjligen obetydligt lägre vid eldning med sistnämnda bränsle. Dessa omständigheter förklara, att vid de under försvarsdepartementet och medicinalstyrelsen lydande anläggningarna övergång till vedeldning hittills kunnat genomföras i större utsträckning än vid övriga anläggningar, vilka vanligen äro försedda med för kokseldning avsedda värmepannor.

En för *kokseldning konstruerad värmepanna* kan nämligen icke utan vidare med tillfredsställande resultat uppvärmas med vedbränsle. Med förhållandevis enkla anordningar kan emellertid nöjaktigt utbyte vinnas. För att vedbränslet skall i ökad utsträckning kunna tillgodogöras för nu ifrågavarande ändamål fordras dock ett visst mått av god vilja att övervinna de med vedeldning i en dylik panna förbundna svårigheterna. Själva eldningsarbetet är nämligen besvärligare än vid användning av koksbränsle. En viss volym koks innehåller omkring 2 1/2 à 3 gånger så stor nyttig värmemängd som samma volym ved. Till följd härav måste vid vedeldning bränslepåfyllningarna ske med avsevärt tätare mellanrum än vid kokseldning, något som givetvis är förenat med betydande olägenheter. Därtill kommer dels i vissa fall ett ökat behov av lagerutrymme och dels att sotning av panna och rökgångar måste ske oftare än vid eldning med koksbränsle. Sistnämnda olägenhet uppväges dock därigenom, att besväret och obehaget med aska och slagg är betydligt mindre vid ved- än vid kokseldning. Svårigheten med de täta påfyllningarna kan också högst väsentligt reduceras genom att pannan nattetid eldas med koks.

För att nå en fullt tillfredsställande lösning av vedeldningsfrågan vid ifrågavarande anläggningar erfordras, såsom förut antytts, att de för kokseldning konstruerade värmepannorna utbytas mot *specialbyggda ved-*

pannor. Fullt ändamålsenliga dylika pannor hava under de senaste åren kommit i marknaden. De äro försedda med bränslemagasin, som medgiva lika lång bränntid under samma belastning som de vanligen förekommande kokspannorna. Vid riktig dimensionering av eldstaden inskränker sig den dagliga skötseln till två à tre påfyllningar av bränsle samt reglering av draget. Hög verkningsgrad kan uppnås även vid eldning med sekunda ved. En fullständig förbränning av de brännbara gaserna äger rum utan att tjärbildningar avsätta sig på eldytorna; sotet och flygaskan bliva därför torra och mycket lätta att avlägsna. I en god specialkonstruerad vedpanna torde 1 kbm. pannved giva motsvarande värmemängd som 3⁷⁵ hl. koks i en kokspanna, varför möjligheter föreligga att under normala förhållanden utan merkostnad använda dessa vedpannor.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att en övergång till vedeldning låter sig göra beträffande högtrycksångpannor, när deras konstruktion icke lägger hinder i vägen härför, samt även, ehuru med mindre fördel, i fråga om värmepannor, som äro avsedda för kokseldning. Vid användning av vedbränsle i dessa pann typer torde dock med nuvarande låga priser å importbränsle kostnaderna på ett stort antal platser bliva högre än vid uppvärmning med kol eller koks, varför en subventionering i viss utsträckning kan utgöra en förutsättning för fortsatt utnyttjande av vedbränsle i sådana värmepannor. De ur olika synpunkter fördelaktigaste resultaten torde otvivelaktigt vinnas genom installerande av specialbyggda vedpannor. Innevarande års riksdag har också, på sätt förut nämnts, ställt betydande medel till förfogande för pannutbyte vid såväl allmänna som enskilda värmeanläggningar.

I syfte att dels erhålla material för bedömande av huru nu gällande särskilda bestämmelser rörande upphandling av inhemskt bränsle i tillämpningen verkat, dels lämna de myndigheter och korporationer, som närmast beröras av dessa bestämmelser, tillfälle att framföra sina synpunkter i frågan, huru upphandlingen av dylikt bränsle borde ordnas, hava de sakkunniga — på sätt närmare framgår av de sakkunnigas den 16 april 1934 avgivna betänkande med förslag till bestämmelser angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. (st. off. utr. 1934:15, sid. 11 o. ff.) — inhämtat yttranden från de mera betydande upphandlingsmyndigheterna ävensom från lantbruksstyrelsen, landstingens förvaltningsutskott, samtliga hushållningssällskap, riksförbundet landsbygdens folk och skogsägareföreningarnas riksförbund. Vidare hava socialstyrelsen och domänstyrelsen, på framställning av de sakkunniga, yttrat sig i ämnet. Skrivelser, innefattande önskemål rörande vedupphandlingens ord-

nande, hava därjämte inkommit från Blekinge läns skogsägareförening och Västergötlands skogsägareförening.

Flertalet av de hörda myndigheterna och korporationerna hava icke närmare ingått på förevarande spörsmål. Endast socialstyrelsen har gjort något mera principiellt uttalande i ämnet; och torde de sakkunniga i det följande få redogöra för huvudinnehållet i berörda uttalande.

II. De sakkunnigas förslag.

Allmänna synpunkter.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att betydande medel ställts till förfogande för främjande av ökad användning av vedbränsle vid såväl statliga som kommunala inrättningar. Det berättigade ur olika synpunkter i att stöd härutinnan lämnas har sålunda vunnit statsmakternas gillande och torde för övrigt få anses allmänt erkänt. För belysande av vedeldningens betydelse vilja de sakkunniga återgiva några uttalanden av 1931 års skogssakkunniga i förenämnda den 4 januari 1933 avgivna betänkande. Skogssakkunniga erinra, hurusom av dem företagna utredningar visat, att en betydande del av våra skogars avkastning för närvarande icke kan utnyttjas. Detta överskottsvirke bestode huvudsakligen av klenare barrträdsdimensioner samt avfalls- och lövvirke. De verkställda beräkningarna gäve vid handen, att av sådant virke årligen kunde, utöver nuvarande förbrukning, ställas till förfogande en kvantitet av cirka 10 miljoner kubikmeter fast mått. En ökad avverkning finge även ur ren skogsvårdssynpunkt anses eftersträvansvärd. Våra skogar måste nämligen, om de skulle giva skälig avkastning, underkastas vederbörlig vård och skötsel. Skedde icke detta, komme deras värde att nedgå och avkastningsförmågan att förringas. De ojämförligt viktigaste åtgärderna för skogens vårdande bestode av röjningar och gallring, därvid de sämsta träden avlägsnades, på det att tillväxten måtte bliva förlagd till de bästa stammarna, vilka alstrade gagnvirke. Vid övergång till vedeldning i statliga eller kommunala värmeanläggningar kunde betydande kvantiteter gallrings- eller avfallsvirke komma till användning. Vidare skulle ett tillgodogörande av detta virke medföra, att betydande arbetstillfällen skapades. Man kunde nämligen räkna med att uttaget av 1 kubikmeter virke fast mått med därav föranledda skogsvårdsåtgärder krävde i runt tal ett mansdagsverke. Utöver nu angivna fördelar skulle en ökad vedeldning vid stationära värmeanläggningar även komma att utöva ett gynnsamt inflytande på landets handelsbalans.

De sakkunniga vilja även erinra om att särskilda utskottet vid 1933 års riksdag i sitt utlåtande över ovanberörda proposition nr 189 understrukt, hurusom utskottet funne det i hög grad önskvärt, att åtgärder vidtoges för möjliggörande av ett användande i ökad utsträckning av inhemskt bränsle. Utskottet utginge från att denna synpunkt komme att beaktas, när det gällde att i statens byggnader inmontera nya värmepannor. Utskottet saknade dock möjlighet att bedöma, huruvida tekniken på

här förevarande område ännu nått så långt, att från riksdagens sida bestämda föreskrifter i ämnet lämpligen kunde meddelas. Emellertid förväntade utskottet, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet komme att följa berörda spörsmål och vidtaga de åtgärder i antydd riktning, som kunde befinnas möjliga.

Vid sina överväganden av frågan om ordnande av upphandlingen av vedbränsle för statens behov hava de sakkunniga haft att taga hänsyn till dessa uttalanden rörande önskvärdheten av att dylikt bränsle i största möjliga utsträckning komme till användning. Även om marknadsläget för trävaror väsentligt förbättrats på senaste tiden, är dock arbetslösheten ännu på sina håll högst betydande. De arbetstillfällen, som tillskapas genom att vedbränslet i möjligaste mån utnyttjas, böra därför tillvaratagas. Av upphandlingspriset på veden går nämligen den ojämförligt största delen till direkta arbetskostnader. Därjämte kvarstår alltjämt önskvärdheten av att den för virkesbeståndets utveckling så viktiga skogsvården erhåller allt det stöd, som omständigheterna medgiva.

De sakkunniga hava emellertid icke funnit sig böra till mera ingående diskussion upptaga frågan, om och i vad mån vedeldningen bör uppmuntras genom subvention, då denna fråga får anses ligga utom de sakkunnigas uppdrag. Spörsmålet är, såsom redan antytts, i hög grad beroende av om det ur sociala och nationalekonomiska synpunkter kan anses berättigat, att statsmakterna särskilt understödja vedeldningen. Därest den ännu rådande arbetslösheten skulle upphöra, kommer givetvis anledningen härtill att väsentligt minska. De sakkunniga våga också förutsätta, att på längre sikt vedbränslet skall utan särskilt stöd i prisavseende kunna framgångsrikt upptaga konkurrensen med importbränslet. För närvarande äro emellertid priserna på kol och koks synnerligen låga, något som uppenbarligen förringar vedens konkurrensförmåga. Därest, såsom man har anledning antaga, priserna på importbränsle så småningom skola stiga, förbättras i samma mån möjligheterna att övergå till vedeldning. Om därtill myndigheterna mera allmänt låta utbyta nu i bruk varande för kokseldning byggda värmepannor mot specialkonstruerade vedpannor, bör man kunna se ljust på vedeldningens förutsättningar att utan statssubvention upptaga tävlan med det utländska bränslet. Det ganska stora misstroende, som myndigheterna tidigare hyst mot att använda ved såsom bränsle vid centraluppvärmda anläggningar, synes också vara på god väg att försvinna.

En subventionering av vedeldningen efter utgången av budgetåret 1934/1935 torde förutsätta, att riksdagen även framdeles ställer medel till förfogande för ändamålet. Det är följaktligen icke möjligt att nu föreslå några upphandlingsbestämmelser på längre sikt, som utgå från att kostnaderna för vedeldning i viss mån må överstiga motsvarande kostnader för uppvärmning med importbränsle. De sakkunniga, som ansett det ur olika synpunkter önskvärt, att bestämmelser meddelas rörande upphand-

ling av inhemskt bränsle med något längre giltighetstid än ett budgetår, hava därför inriktat sig på att framlägga förslag till dels en författning, som kan vinna tillämpning även om särskilda medel till bestridande av merkostnader i anledning av vedeldningen icke anvisats, dels ock särskilda tilläggsföreskrifter till nämnda författning, avsedda att tillämpas under nästkommande budgetår. Med en sådan uppdelning vinnes den fördelen, att subventionsbestämmelserna kunna anpassas efter medelstillgången samt läget på arbetsmarknaden, utan att huvudförfattningen behöver ändras.

Det i förevarande hänseende nu gällande cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m. innehåller upphandlingsföreskrifter, vilka förutsätta en subventionering av vedbränslets användning för uppvärmning av statens stationära anläggningar. Någon samlad erfarenhet om huru cirkulärets upphandlingsföreskrifter i praktiken verkat, har ännu ej kunnat vinnas, då dessa icke varit gällande mera än cirka ett år och följaktligen allmänt kommit till användning endast vid en upphandling. Såsom förut antytts hava de hörda upphandlingsmyndigheterna icke uttalat sig rörande frågan, huruvida cirkulärets bestämmelser kunna anses lämpliga. Därav skulle man kunna draga den slutsatsen, att nämnda cirkulär icke i tillämpningen medfört lika stora svårigheter som cirkuläret den 12 juni 1931 (nr 222) angående upphandling under hand av lantbruksprodukter. Att ifrågasvarande bestämmelser icke varit i allo tillfredsställande, torde emellertid framgå därav, att åtskilliga myndigheter känt sig föranlåtna att utan föregående underhandsförhandlingar med producent företaga upphandling av vedbränsle efter offentlig kungörelse. En anledning härtill har visserligen varit, att myndigheterna i allmänhet hysa motvilja mot underhandsuppgörelse, då dylik uppgörelse icke sällan föranlett anmärkningar från överordnad myndighet, tidningsuttalanden etc. Men även svårigheten att avgöra, huruvida i cirkuläret angiven förutsättning för ingående av underhandsavtal — nämligen att priset kan antagas ej överstiga priset i fria marknaden — förelegat, torde hava gjort vissa myndigheter obenägna för att tillämpa omedelbart underhandsförfarande vid upphandlingen. Några myndigheter hava för att erhålla kännedom om priset i fria marknaden först infordrat anbud genom offentlig kungörelse samt därefter, om lägsta anbudet avgivits av mellanhand, på basis av detta anbud inlett underhandlingar med producent eller producent-sammanslutning, ett förfaringssätt, som icke kan anses fullt tillfredsställande. En ändring av upphandlingsföreskrifterna i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) får följaktligen anses påkallad. Härför talar även lämpligheten av att dessa föreskrifter givas en avfattning, som i den mån så är möjligt ansluter sig till de sakkunnigas förslag till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov.

När fråga är om upphandling av vedbränsle för statens behov, måste emellertid vissa synpunkter beaktas, vartill hänsyn icke behövt tagas vid de sakkunnigas behandling av frågan om statens upphandling av lantbruksprodukter m. m. Medan sistnämnda upphandling så gott som utslutande plägar avse svenska varor, har man vid bränsleupphandlingen att i många fall välja mellan vedbränsle av inhemskt ursprung, å ena, samt importbränsle, å andra sidan. Härvid bör hänsyn tagas till dels de bestämmelser om svensk varas företräde, som meddelats såväl i upphandlingsförrordningen som i särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade cirkulär, dels ock den ur nationalekonomisk synpunkt viktiga frågan om ökad användning av sekunda vedbränsle i värmeledningsanläggningar inom ej blott staten utan även enskilda tillhöriga fastigheter. Då eldning med vedbränsle i dylika anläggningar i den allmänna uppfattningen anses medföra och även i åtskilliga fall medför vissa olägenheter i jämförelse med importbränsle, torde utsikterna för en ökad användning av vedbränsle för nämnda ändamål komma att avsevärt förringas, om kostnaderna för användning av vedbränsle bleve högre än vid användning av importbränsle. De sakkunniga, som anse bestämmelserna om svensk varas företräde böra vara tillämpliga även på statens bränsleupphandlingar, finna med hänsyn till ovan angivna omständighet dessa bestämmelser *under normala förhållanden* icke böra annat än i undantagsfall föranleda högre ersättning för vedbränslet än vad som motsvarar kostnaden för importbränsle. Ett sådant ställningstagande, som i längden torde vara mest ägnat att befordra och vidmakthålla det inhemska vedbränslets användning, medför även såsom nedan skall närmare beröras en betydande fördel i fråga om prisbedömningen vid statens upphandling av vedbränsle. Med hänsyn till att någon tillförlitlig prisbildning hittills icke funnits för den sekunda ved, som lämpar sig för eldning i värmeledningsanläggningar, skulle eljest denna prisbedömning ställa sig synnerligen vanskelig.

De sakkunnigas förslag till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov kan sägas bygga på den huvudprincipen, att producentsammanslutningar böra tillerkännas företrädesrätt till statsleveranser av dylika produkter. Skälen härför hava i de sakkunnigas betänkande angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. angivits under rubriken Allmänna riktlinjer (sid. 17 o. ff.). Här må endast erinras om att de sakkunniga genom att tillförsäkra producent-sammanslutningarna företräde vid upphandlingen av sådana produkter velat skänka jordbrukarnas organisationsrörelse ett verksamt stöd samt möjliggöra för sammanslutningarnas medlemmar att tillgodogöra sig den vinst, som eljest gått till mellanhänder. Vad nu sagts kan i lika hög grad åberopas till stöd för att producentsammanslutningar erhålla företräde till leveranser av vedbränsle. I fråga om vedleveranser torde emellertid alldeles särskilda skäl tala för lämpligheten av att dessa leveranser överlämnas till producentorganisationer, i vilket avseende de sakkun-

niga hänvisa till nedan intagna uttalanden av socialstyrelsen och skogsägareföreningarnas riksförbund. Socialstyrelsen anför:

Förutvarande obetydliga upphandling av prima ved syntes endast i undantagsfall hava företagits direkt från producenterna. Vedhandlarna hade förut tillfredsställt en stor del av behovet både av prima kastved och sågad och huggen ved, ett sakförhållande som kunde utläsas ur till styrelsen inlämnade uppgifter över inköpspriser.

För att vedbränslet skulle kunna tillkämpa sig det avsättningsområde, som nu avsåges, och upptaga konkurrensen med det ännu mycket billiga importbränslet, måste veden försäljas till så låga priser, att någon marginal för mellanhandsvinst ej föreläge. En direkt förbindelse mellan producent och konsument måste åstadkommas, så att vedpartiet successivt transporterades direkt från produktionsorten till förbrukningsstället utan den fördyrande lagring, som hittills i viss utsträckning förekommit å mellanhändernas vedupplag, och med undvikande av onödigt lämpningsarbete å förbrukningsplatsen.

Emellertid hade man att beakta, att erforderliga vedpartier i många fall bleve så stora, att en producent ej förmådde täcka behovet. Då det vore fråga om de största anläggningarna, måste i regel vedpartiet uttagas från ett stort antal skogsägare. Leveransförmågan hos de mindre skogsägarna överstege ej 200 kbm. pannved pr år, och då nu en anläggning kunde ha ett årsbehov överstigande 15 000 kbm., så kunde direkta avtal med var och en av producenterna bliva mycket betungande ur administrativ synpunkt. Såväl med hänsyn härtill som med avseende å vedbränslets kvalitet och den successiva leveransens betryggande vore det en bestämd fördel, att avtalet träffades med en sammanslutning av skogsägarna. En dylik förening kunde genom lämpligt organ övervaka, att avverkningsarbetet på rätt sätt bedrevs, och reglera framtransporten till förbrukningsstället så, att tillgången till vedbränsle betryggades utan fördyrande lagring.

Sådana sammanslutningar vore emellertid även av andra skäl av mycket stor betydelse. Vedbränslets ökade användning vid de statliga institutionerna vore ju endast ett led i det stora syftet att få vedeldning genomförd förnämligast vid de enskilda värmeanläggningarna. För detta ändamål måste en intensiv propaganda lokalt bedrivas, och dessa sammanslutningar vore härför de mest lämpade organen. Ett statligt främjande av tillkomsten av sådana sammanslutningar och ett stödjande av dem i deras verksamhet vore därför av avgörande betydelse för vedeldningens gynnsamma utveckling. Ett överlåtande till sådana sammanslutningar av vedbränsleleveranserna till de statliga institutionerna genom underhandsavtal syntes vara den för statsverket minst tyngande formen härför. Samtidigt lades härigenom den säkraste grunden för dessa sammanslutningars bildande och utveckling. Bedreves underhandlingarna om träffande av dylika avtal från början på basis av det i orten gällande vedpriset, och anlätades vid behov det centrala rådgivande organ, som förefunnnes, syntes risk ej behöva föreligga för att de statliga institutionerna skulle behöva betala högre pris. Där så vore fallet, och föreningen stode öppen för de skogsägare, som önskade ansluta sig till densamma, och sammanslutningen utövade en för det allmänna gagnelig vedeldningspropaganda, borde densamma lämnas företräde framför den enskilde producenten. De ännu kraftigt konkurrerande importbränslena erbjöde samtidigt trygghet för att några oskäligen överpris ej kunde utverkas, och resultatet av den för innevarande uppvärmningsår (1933/1934) företagna vedbränsleupphandlingen, som i stor utsträckning företagits genom underhandsavtal med skogsägaresammanslutningar, bestyrkte även detta sakförhållande.

Skogsägareföreningarnas riksförbund anför, efter att hava betonat önskvärdheten av att ett upphandlingssystem kunde utfinnas, som å ena sidan

skyddade statsverket för otillbörligt höga priser men å andra sidan icke föranledde leverantörerna att pressa ned priserna till oskäligt låg nivå, i huvudsak följande:

Rent principiellt sett hyste förbundet den uppfattningen, att de bestämmelser, som utfärdats i syfte att ge visst företräde till producentorganisationerna, vore steg i rätt riktning, åtminstone vad gällde jordbrukets och skogens produkter. Den i största delen av vårt land förhärskande ägofördelningen med relativt små brukningsenheter medförde, att stora flertalet producenter knappast direkt kunde deltaga i anbudsleveranserna. För att producenterna effektivt skulle kunna medverka vore en hopsamling av produkterna nödvändig, och jordbrukarnas egna organ syntes hava de största förutsättningarna att fostra fram goda leverantörer genom påtryckningar på medlemmarna. För upphandlingsmyndigheterna vore det en given fördel att slippa kontrahera med en mängd småleverantörer. Om anbud under hand infordrades från dessa organisationer och för att antagas måste prövas skäliga i förhållande till i öppna marknaden gällande prisläge för kvantiteter i samma storleksordning och av samma kvalitet, syntes tillräcklig säkerhet mot uppskörtning av statsverket kunna vinnas.

På vedmarknaden vore förhållandena nu fullkomligt kaosartade. Fall hade under vintern 1933—1934 inträffat, då i Småland prima barrved vid en entreprenadauktion upphandlats för 2³⁰ kr. pr kbm. fritt skola, medan prima björkved betingat 3³⁰ kr. pr kbm. I Norrbotten hade prisen varit än lägre. En dylik upphandling kunde icke anses vara ett allmänt intresse. Sådana priser kunde endast medföra häftiga ryck i vedtillgången och därmed även i prisen till skada för vedbränsleanvändningen liksom för hela skogsbruket. Genom skogsägareorganisationerna kunde en jämnare vedtillgång säkras, och härigenom övergången till vedeldning underlättas. Föreningarna arbetade dessutom direkt i vedeldningspropagandans liksom i skogsvårdens tjänst och vore även ur denna synpunkt värda att stödjas.

Enligt det nu gällande cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) åtnjuta även enskilda producenter, dit också domänverket räknas, samma företrädesrätt som producentsammanslutningar. De av socialstyrelsen åberopade skälen för att utestänga enskilda producenter från företräde måste emellertid anses fullt övertygande. Enligt de sakkunnigas uppfattning föreligger lika stor anledning härtill då det gäller upphandling av vedbränsle som när fråga är om tillgodoseende av statens behov av lantbruksprodukter. Däremot synes det knappast kunna ifrågakomma att utesluta domänverket från företrädesrätten. Under domänverkets förvaltning ställda skogar äro kringströdda inom snart sagt hela riket och verket äger följaktligen förmåga att i stor utsträckning åtaga sig vedleveranser till statliga institutioner. Myndigheternas yttranden giva också vid handen, att upphandling av vedbränsle i åtskilliga fall skett från domänverket. För att upprätthålla en nyttig konkurrens är det jämväl av vikt, att verket erhåller samma företrädesrätt till leveranser som producentorganisationerna.

De sakkunniga hava övervägt, huruvida icke även pastorat, stiftsnämnder och allmänningsstyrelser borde tillerkännas företräde till försäljning av ved från av dem förvaltade skogar. I vissa fall torde nämligen dessa skogar giva möjlighet till betydande leveranser. De sakkunniga hava

emellertid stannat för att icke föreslå någon bestämmelse i sådan riktning. I likhet med enskilda producenter kunna såväl pastorat som allmänningar vinna inträde i producentorganisationen i trakten och sålunda få del av de förmåner, som förbehållits sammanslutningarna och domänverket. Vad nu sagts får anses tillämpligt jämväl beträffande de stora skogsbolagen.

Enligt cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) skall, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, såsom producent anses även tillverkare av träkolsbriketter. Hittills har dock icke någon sådan tillverkare kommit i åtnjutande av de förmåner, som i cirkuläret lämnats producenter och deras sammanslutningar. Det synes också vara mindre ändamålsenligt, att i en författning, som avser att giva allmänna regler rörande upphandlingen av vedbränsle, intaga föreskrifter, vilka möjligen framdeles i något enstaka fall efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t kunna vinna tillämpning. Enligt de sakkunnigas uppfattning måste det anses lämpligare, att Kungl. Maj:t i förekommande fall meddelar beslut om att vid upphandling av träkolsbriketter från viss tillverkare de sakkunnigas författningsförslag rörande upphandling av inhemskt bränsle med eventuella tilläggsföreskrifter skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Då det gäller att verkställa upphandling för tillgodoseende av bränslebehovet i viss värmeanläggning, är det ingalunda säkert, att myndigheten bör träffa avtal om inköp av viss kvantitet bränsle. En annan utväg — som särskilt när det gäller övergång från importbränsle till vedbränsle kan var lämpligare — är att myndigheten träffar avtal enligt det s. k. bodensystemet om leverans av den värmemängd, som åtgår under eldningsperioden. Det med vedleverantören ingångna avtalet går med andra ord ut på att leverantören förbinder sig att ställa den för fastighetens uppvärmning behövliga kvantiteten ved till förfogande och samtidigt i vissa fall åtager sig det ökade arbete, som kan vara förbundet med vedeldningen, allt mot en ersättning, svarande mot kostnaden för anläggningens uppvärmning med importbränsle under samma period. Vid tillämpning av bodensystemet vinnas icke obetydliga fördelar. Myndigheten erhåller den erforderliga värmemängden utan att behöva ingå i bedömning av huruvida den levererade veden är av leveransgill beskaffenhet, varjämte myndigheten befrias från besväret med mätning och kontroll av leveranserna m. m. Tvistigheter, som vid uppmätning och värdering lätt kunna uppstå till följd av olika uppfattningar om avtalets kvalitetsbestämmelser m. m., undvikas således. Spörsmålet, huruvida vedeldningen är ekonomiskt genomförbar, blir också lättare att avgöra enligt bodensystemet än om myndigheten inköper den kvantitet ved, som beräknas åtgå under eldningsperioden. Men även för leverantörerna medför upphandling av viss värmemängd enligt bodensystemet avgjorda fördelar. Inköpes ved av viss kvalitet, måste leverantören tillse, att det avtalade sortimentet tillhan-

dahålles, medan vid tillämpning av nyssberörda system större möjligheter föreligga att utnyttja sämre kvaliteter, som eljest skulle sakna varje värde. Producentföreningens medlemmar erhålla betalning för levererad ved efter en riktig måttstock, nämligen vedens bränslevärde — vilket kan växla inom ganska vida gränser — och anledningar till missnöje undanröjas därmed. Föreningen får också lättare att avpassa medlemmarnas leveranser efter deras önskemål, något som ingalunda är oviktigt, då, såsom för närvarande är fallet, vedpriset är så lågt, att det nätt och jämnt täcker arbetskostnaderna.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas, att upphandling av viss värmemängd enligt bodensystemet såväl ur statens som leverantörernas synpunkt i många fall kan vara att föredraga framför inköp av den kvantitet ved, som beräknas åtgå under eldningsperioden.

Bestämmelser om upphandling enligt nämnda system hava meddelats i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 11. Myndigheterna hava också i ganska stor utsträckning, särskilt när det gäller större anläggningar, använt sig av den sålunda lämnade befogenheten, såvitt framgår av de inkomna yttrandena till belåtenhet.

Ett flertal spørsmål, som uppkomma i samband med övergång till vedeldning, äro av svårlost beskaffenhet. Särskilt torde upphandling enligt bodensystemet ofta kräva större rent tekniska insikter än vad myndigheterna vanligen besitta. Till följd härav hava myndigheterna — och då särskilt de civila — i stor utsträckning anlitat den i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) anvisade utvägen att inhämta yttrande från socialstyrelsens värmetekniska avdelning, något som i viss mån synes förklara, att nämnda cirkulär och det tidigare cirkuläret i samma ämne kunnat tillämpas utan större friktioner. Denna avdelning, som jämlikt beslut av årets riksdag skall från och med den 1 juli 1934 överflyttas till byggnadsstyrelsen och som i det följande benämnas värmetekniska avdelningen, äger också en stor fond av samlad erfarenhet i fråga om möjligheterna att med tillfredsställande resultat övergå till vedeldning ävensom rörande prisförhållandena på vedmarknaden. Enligt de sakkunnigas mening är det av vikt, att avdelningen bibehålles vid sina hittillsvarande funktioner såsom rådgivande organ vid upphandlingen. För att de förslag, som de sakkunniga gå att framlägga, skola bliva tillämpade på ett likformigt och ur olika synpunkter tillfredsställande sätt är det av betydelse, att myndigheterna, åtminstone i viktigare fall, hänvända sig till avdelningen för att inhämta dess mening. Därigenom erhålles en viss centraliserad bedömning av hithörande frågor, något som måste anses vara till stor fördel såväl för staten som — särskilt om man ser saken på längre sikt — för leverantörerna.

I detta sammanhang må något beröras frågan om lämpligheten av en ökad centralisering av vedupphandlingen. Denna upphandling verkstäl-

les för närvarande med få undantag av de lokala myndigheterna. Helt allmänt gäller, att inköpen av ved äro ännu mera decentraliserade än upphandlingen av lantbruksprodukter. Spörsmålet har upptagits till behandling i en till de sakkunniga överlämnad, den 18 juli 1933 av statens vedeldningssakkunnige Bertel Lindqvist upprättad promemoria. Däri framhåller Lindqvist bland annat, att han, som under flera år arbetat på vedeldningsfrågans lösande efter ekonomiskt riktiga linjer, lagt märke till hur oförmånligt det vore för staten, landstingen och primärkommunerna att bränsleuppköpen icke ordnades mera centralt, varigenom betydande besparingar och andra stora fördelar skulle vinnas för det allmänna. Särskilt då det gällde att utnyttja vårt skogsavfall efter ekonomiska principer, hade enligt Lindqvists mening en centralupphandling stor betydelse. Förfarandet borde ordnas på så sätt, att den förbrukande myndigheten lämnade uppgift rörande erforderlig bränslemängd, varefter det centrala organet från leverantörerna rekvirerade bränslet i för anläggningen lämpligaste sortering och kvalitet till överenskommet pris per kbm., där upphandling enligt bodensystemet vore olämplig. Härigenom skulle enligt Lindqvists uppfattning vedhuggningen kunna organiseras till förbilligande av avverkningen, varjämte den stora fördelen skulle vinnas, att den huggna veden kunde planmässigt användas, där det största värmeutbytet vore att påräkna.

De sakkunniga kunna icke dela den sålunda uttalade uppfattningen om lämpligheten av en centraliserad upphandling av vedbränsle. En dylik upphandling måste anses alldeles utesluten, då det gäller att tillgodose bränslebehovet i lokalt uppvärmda byggnader, men även för centraluppvärmda anläggningar bära inköpen — åtminstone om man undantar de allra största anläggningarna — verkställas av den förbrukande myndigheten. Särskilt i de många fall, då tillräckliga lagringsutrymmen saknas, erfordras ofta närmare överenskommelser om leveransens fullgörande, vilka endast kunna bedömas av myndigheten på platsen. Helt allmänt kan sägas, att man vid upphandling av vedbränsle måste beakta så många rent lokala förhållanden av olika art, att det icke kan allvarligt övervägas att centralisera uppköpen av vedbränsle. Genom att den förbrukande myndigheten hänvänder sig till värmetekniska avdelningen vinnas samtliga de fördelar, som äro förbundna med en centralupphandling, utan att de nackdelar, som äro förenade med ett sådant system, behöva uppkomma.

I det föregående har huvudsakligen avhandlats frågan om ordnande av upphandlingen av vedbränsle. Enligt cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 12 må vid upphandling för tillgodoseende av bränslebehovet vid sådana staten tillhöriga, inom Kristianstads, Malmöhus och Hallands län belägna stationära anläggningar, som äro avsedda för *koksbränsle*, under samma förutsättningar som i cirkuläret stad-

gats i fråga om upphandling av vedbränsle i stället inköpas svenska stenkol, därvid det av sistnämnda två bränsleslag skall givas företräde, vilket medför lägsta uppvärmningskostnaden. Även om icke lika stor del av det för svenska stenkol betalta priset torde åtgå till gäldande av arbetskostnader, som när det gäller vedbränsle, synes i vart fall skäl föreligga att vid upphandling utan subventionering lämna de inhemska stenkolen fri konkurrens med veden. Något annorlunda ställer sig saken, när förutsättningen för att inköp skall komma till stånd är, att därav föranledda merkostnader bliva täckta. Ehuru detta icke blivit i statsverkspropositionen direkt utsagt, torde avsikten hava varit, att det till bestridande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar för budgetåret 1934/1935 anvisade anslaget skulle få tagas i anspråk för subventionering även av det svenska kolbränslet i samma utsträckning, som tillämpats under innevarande budgetår, eller alltså i fråga om anläggningar inom förenämnda tre län. Då denna avvägning på det hela taget synes tillfredsställande, hava de sakkunniga i förslaget till subventionsbestämmelser för nästkommande budgetår upptagit ett motsvarande stadgande som det nu gällande.

Ovan har lämnats en redogörelse för de huvudprinciper, som varit bestämmande vid upprättande av de sakkunnigas förslag till föreskrifter rörande upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar. Dessa förslag hava såsom *bilaga A* och *B* fogats vid betänkandet. Såsom redan antytts ansluter sig huvudförslaget, vars innehåll här nedan skall närmare beröras, till de sakkunnigas förslag till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov. Tilläggsföreskrifterna, avseende ökat företräde för inhemskt vedbränsle under nästkommande budgetår, hava ansetts böra erhålla formen av ett cirkulär till upphandlingsmyndigheterna. Sistberörda föreskrifter överensstämma i huvudsak med subventionsbestämmelserna i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455).

Vid sitt tidigare avgivna betänkande hava de sakkunniga fogat förslag till cirkulär angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för kommunala inrättningsbehov. Enligt detta förslag skola direktorier för lasarett, sjukstugor och tuberkulossjukvårdsanstalter samt kommunala sinnessjukhus åläggas att i allmänhet tillämpa de sakkunnigas författningsförslag rörande upphandling av dylika produkter för statens behov. Det synes emellertid icke möjligt att föreslå motsvarande föreskrifter beträffande sjukhusdirektionernas upphandling av inhemskt bränsle. Landstingen åtnjuta nämligen icke något statsbidrag till täckande av merkostnader i anledning av övergång till inhemskt bränsle, varför det torde vara otänkbart att meddela några bestämmelser om efter vilka grunder subventionering av vedeldningen vid landstingens inrätt-

ningar bör utgå. Men eftersom det måste anses önskvärt, att landstingen äga möjlighet att i erforderliga fall vidtaga åtgärder för understöd av vedeldningen vid underlydande anstalter, lämpar sig icke heller de sakkunnigas kungörelseförslag för en allmängiltig tillämpning vid upphandlingen för dessa anstalters behov. Tillämpningen av detta förslag förutsätter nämligen, att kostnaderna i anledning av vedbränslets användning skola kunna hållas inom ramen för motsvarande kostnader vid kol- eller kokseldning.

Såsom förut nämnts utfärdade Kungl. Maj:t den 17 februari 1933 cirkulär till samtliga länsstyrelser, varigenom länsstyrelserna anbefalldes att, envar inom sitt förvaltningsområde, genom hänvändelser till landstingsförvaltningsutskott fästa uppmärksamheten å vikten av att jämväl vid landstingens stationära anläggningar bränslebehovet, i den mån så finnes möjligt, tillgodosåges med inhemskt bränsle. Om denna anmaning kompletteras med påpekande om önskvärdheten av att icke blott landstingens förvaltningsutskott (och därmed de underställda upphandlingsorganen) utan även övriga kommunala myndigheter vid upphandling för tillgodoseende av bränslebehovet vid stationära anläggningar, i den mån så finnes möjligt, inköpa inhemskt bränsle samt att producentsammanslutningarna därvid givas företräde till erhållande av vedleveranser, synes man icke kunna komma längre under nuvarande förhållanden. I enlighet med denna uppfattning hava de sakkunniga upprättat förslag till cirkulär angående upphandling av inhemskt bränsle för kommunala inrättningsars behov, vilket såsom *bilaga C* fogats vid detta betänkande.

Specialmotivering till kungörelseförslaget.

1 §.

I denna paragraf, som motsvarar 1 mom. i cirkuläret den 30 juni 1933, har den principen fastslagits, att behovet av bränsle för statens stationära värmeanläggningar — såväl centralt som lokalt uppvärmda — bör, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, tillgodoses med inhemskt vedbränsle. Den mindre omredigering, som företagits i den nu gällande bestämmelsen, har icke åsyftat att utgöra någon saklig ändring. Bland de skäl, som kunna föranleda till fortsatt användning av utländskt bränsle, må nämnas, att de nybyggnads- eller ändringsarbeten, som bleve nödvändiga vid övergång till vedeldning, skulle draga avsevärda kostnader. I de största städerna, och då främst Stockholm och Göteborg, synas för övrigt vissa svårigheter möta att mera allmänt övergå till användning av vedbränsle, då priserna å dylikt bränsle ofta torde ställa

sig alltför höga för att möjliggöra konkurrens med utländskt bränsle. Innan myndighet avvisar tanken på att utbyta importbränslet mot ved, torde myndigheten emellertid böra rådgöra med värmetekniska avdelningen.

Av skäl, som angivits under den allmänna motiveringen, har begreppet inhemskt vedbränsle inskränkts att omfatta endast ved och träkol. För att därunder inrycka även träkolsbriketter erfordras sålunda särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

2 och 3 §§.

Dessa paragrafer hava sin motsvarighet i 2 och 3 §§ i förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov. Den olikhet, som förefinnes, betingas av dels att domänverket ansetts böra tillerkännas enahanda företrädesrätt som producent-sammanslutningarna och dels att någon riksorganisation, som kan förväntas åtaga sig leveranser av vedbränsle, icke finnes. Flertalet skogsägareföreningar hava visserligen sammanslutit sig till ett förbund (skogsägareföreningarnas riksförbund), men detta utövar endast rådgivande verksamhet. I *bilaga 3* lämnas en förteckning över nu förefintliga skogsägareföreningar, som äro anslutna till förbundet. Dessutom finnes ett antal skogsägarsammanslutningar, vilka icke äro medlemmar i förbundet, såsom Lantmännens centralförening i Jämtlands län m. fl.

Halva antalet av de i förteckningen upptagna sammanslutningarna hava karaktären av ideella föreningar. Det kunde därför finnas skäl för att avvika från den i förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. intagna ståndpunkten, att endast ekonomiska föreningar (och aktiebolag) böra tillerkännas företrädesrätt till leveranser. Anledningen till att de sakkunniga likväl ansett sig böra begränsa företrädet till ekonomiska föreningar är — liksom i fråga om producentsammanslutningar på jordbruksområdet — närmast den, att endast dylika föreningar kunna anses hava tillräckligt fast organisation för att utöva effektiv kontroll över att åtagna förpliktelser behörigen fullgöras och den ekonomiska ryggrad, som staten har anledning kräva av en större leverantör. Då det gäller att på längre sikt främja vedeldningen, måste det för övrigt vara av betydelse, att producentorganisationerna på området erhållit karaktär av ekonomiska föreningar. Några svårigheter torde icke heller möta att ombilda de nu förefintliga ideella producentföreningarna, så att de uppfylla författningsförslagets fordringar. För att emellertid bereda de ideella sammanslutningar, som hittills omhänderhaft vedleveranser, tillfälle att ombildas till ekonomiska föreningar, har en övergångsbestämmelse intagits i författningsförslaget, enligt vilken ifrågavarande föreningar intill den 1 juli 1935 skola erhålla samma företräde som ekonomiska sammanslutningar.

I syfte att effektivt utestänga maskerade mellanhänder från företrädes-

rätten hava de sakkunniga — i likhet med vad som skett beträffande producentorganisationerna på jordbruksområdet — i författningsförslaget upptagit föreskrifter om auktorisation av skogsägarsammanslutningarna. Socialstyrelsen har i sitt yttrande betonat, att sammanslutningarnas rätta sammansättning och arbetsätt skulle främjas, därest auktorisering meddelades av myndighet, som övervakade, att organisationerna arbetade utan biintressen, stode öppna för samtliga skogsägare, som önskade vinna anslutning, och bedreve det propagandaarbete, som vedeldningens genomförande krävde. Såsom lämplig myndighet för meddelande av legitimation har ämbetsverket anvisat vederbörande länsstyrelse. Jämväl skogsägareföreningarnas riksförbund har ansett nödvändigt, att viss kontroll utövades över att anbudsgivande föreningar icke endast skenbart vore producentsammanslutningar. Förbundet har därför framhållit, att legitimation i någon form borde föreskrivas.

Enligt de sakkunnigas uppfattning bör även när det gäller sammanslutningar av skogsägare befogenheten att meddela legitimation anförtros åt vederbörande länsstyrelse. Såsom rådgivande organ hava hushållningssällskapen ersatts med skogsvårdsstyrelserna.

De sakkunniga vilja betona vikten av att länsstyrelserna ingående pröva inkomna ansökningar om legitimation. Särskilt bör tillses, att sammanslutningen står öppen för alla, som vilja ansluta sig till densamma. Den i förenings stadgar ofta förekommande bestämmelsen om rätt för föreningens styrelse att pröva inträdesansökan får dock icke i och för sig betraktas såsom hinder för legitimation, utan det avgörande bör vara, huruvida föreningen i praktiken beviljar inträde åt alla, som uppfylla de allmänna förutsättningarna för medlemskap i dylik förening.

4 §.

I 4 § andra stycket förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens behov stadgas, att därest tvekan uppstår, till vilka producentsammanslutningar hänvändelse bör ske, myndigheten må infordra skriftliga anbud från sådana sammanslutningar genom offentlig kungörelse. Något motsvarande stadgande har icke ansetts erforderligt, då det gäller upphandling av vedbränsle. Endast undantagsvis torde nämligen tvekan kunna uppstå, till vilken skogsägareförening myndigheten bör vända sig för att erhålla anbud. Man får nämligen förutsätta, att leveranserna av brännved måste ske från den närmaste trakten, då fraktkostnaderna omöjliggöra längre transporter. I allmänhet torde veden, om den skall kunna konkurrera med importbränslet, icke bära kostnader för längre transporter än fem mil, varför upphandlingsråjongen måste begränsas till ett område med cirka fem mils radie. Föreningarnas verksamhetsområden omfatta i allmänhet helt län; endast med ett par undantag finnas inom samma län flera sammanslutningar, vilka kunna ifrågakomma såsom leverantörer. Vid sådant förhållande

kan man utgå från, att i regel allenast den sammanslutning, inom vars verksamhetsområde myndigheten är förlagd, skall reflektera på att erhålla utbudna leveranser. Skulle i något fall myndigheten vara osäker på från vilken eller vilka sammanslutningar anbud bör infordras, står alltid den möjligheten öppen att genom hänvändelse till skogsvårdsstyrelsen eller hushållningssällskapet i länet erhålla nödiga informationer. I övrigt överensstämmer förevarande paragraf i huvudsak med 4 § i nyssberörda förslag.

Då såsom ovan antytts förutom domänverket endast en producentsammanslutning i allmänhet torde komma att vilja inlåta sig på leverans av ved till viss värmeanläggning, kan det antagas, att vid inköp av dylikt bränsle det i 4 § medgivna underhandsförfarandet kommer att tillämpas i betydligt större utsträckning, än då det gäller upphandling av lantbruksprodukter. Några olägenheter härav torde dock näppeligen vara att befara. De speciella förhållanden, som råda på vedmarknaden, kunna nämligen ofta göra det önskvärt, att myndigheten genom underhandsförfarande träder i intimare kontakt med leverantören. Framför allt kan därigenom bättre anpassning ske efter förefintliga bränslesortiment samt större hänsyn tagas till övriga förhållanden, som kunna utöva inflytande på leveranserna. Såväl myndigheten som staten torde följaktligen i vissa fall kunna äga fördel av att underhandsförfarande tillämpas. Att de sakkunniga det oaktat icke ansett lämpligt föreslå, att dylikt förfarande skulle i första hand komma till användning, föranledes närmast därav, att de sakkunniga velat tillvarata förefintliga möjligheter till konkurrens mellan domänverket och producentsammanslutningarna.

De sakkunniga vilja betona lämpligheten av att även i sådana fall, där underhandsförfarande tillämpas men upphandlingsärendet skall underställas högre myndighets prövning, leverantören antingen afordras skriftligt anbud eller förmås underteckna preliminärt kontrakt, som är för honom bindande under viss tid. Detta är nödvändigt med hänsyn till att ibland rätt lång tid förflyter, innan ärendet blivit slutligen prövat. Det har nämligen inträffat, att leverantören, innan upphandlingsärendet hunnit avgöras, på annat håll avyttrat den ved, som han haft tillgänglig.

I förevarande sammanhang vilja de sakkunniga erinra om att det enligt 20 § upphandlingsförordningen åligger myndighet att vid infordrande av anbud noggrant ange den vara och den myckenhet därav, upphandlingen avser, med användande av i handeln brukliga benämningar och enheter. När det gällt upphandling av ved, synes denna bestämmelse icke alltid hava blivit behörigen iakttagen. Även må framhållas, att myndigheterna uppställt synnerligen skiftande kvalitetsfordringar vid upphandlingen. På vedmarknaden hava emellertid tidigare så oordnade förhållanden rått, att svårigheter mött för myndigheterna att tillämpa några allmänt vedertagna beteckningar för de sortiment, som önskats. Sedan numera klassificeringsregler för vedbränslet uppgjorts, böra dessa

vinna användning vid infordrande av anbud å dylikt bränsle. Till förevarande spörsmål vilja de sakkunniga återkomma vid redogörelsen för innehållet i 12 §.

5 §.

Uppgörelse med producentsammanslutning eller domänverket må enligt 5 § första stycket av myndighet träffas, därest priset befinnes vara för staten förmånligt. Detta stadgande har sin motsvarighet i 5 § första punkten i förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m.

I cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) har såsom förutsättning för att ett anbud skall kunna godkännas föreskrivits, att detsamma kan antagas ej överstiga priset i fria marknaden. Då såsom förut antytts (sid. 17) detta stadgande i tillämpningen visat sig mindre tillfredsställande och då dessutom det sekunda vedbränslet, som i första hand bör ifrågakomma i centraluppvärmda anläggningar, knappast är föremål för prisbildning i allmänna marknaden, hava de sakkunniga ansett olämpligt att i författningsförslaget upptaga en motsvarande bestämmelse. Därmed hava de sakkunniga givetvis icke velat utmärka, att ett pris bör godtagas, som ligger ovan den allmänna marknadsnivån, i den mån denna kan fastställas.

Som några generella anvisningar för prisbedömningen icke kunnat meddelas, torde myndigheten icke sällan bliva tveksam, huruvida begärt pris är för staten förmånligt. Genom att införskaffa upplysningar från länsjägmästare eller — då domänverket icke är anbudsgivare — från närmaste revirförvaltning torde myndigheten emellertid kunna erhålla tillräckliga upplysningar i prisfrågan. För myndigheten står dessutom den möjlighet öppen att genom hänvändelse till värmetekniska avdelningen införskaffa nödiga informationer.

När det gäller upphandling för tillgodoseende av värmebehovet i anläggningar, där importbränsle lämpligen kan komma till användning, är det möjligt att angiva en övre gräns, som kostnaderna för vedeldning icke må överstiga och som följaktligen kommer att verka bestämmande på vedpriset. Vad nu sagts får i regel anses vara tillämpligt även vid upphandling för specialbyggda vedpannor. En författning, som utgår från att medel till subventionering av vedeldningen icke stå till förfogande, synes sålunda böra innehålla den allmänna föreskriften, att kostnaderna för vedbränslet — däri inberäknat utgifter för eldningsarbetet, transporter, lagring etc. — icke få överstiga motsvarande kostnader vid användning av importbränsle. Är det fråga om inköp av ved för en kolpanna, skall jämförelse ske med de beräknade utgifterna vid eldning med kolbränsle; gäller det en koks- eller oljeeldad anläggning, bliva kostnaderna för uppvärmning med dylikt bränsle avgörande. Andra stycket i förevarande paragraf har avfattats i enlighet med denna uppfattning. Därest beslut meddelats om subventionering av vedeldningen, bör emellertid vid

jämförelsen hänsyn tagas till den tillåtna merkostnaden vid användning av inhemskt vedbränsle. Med nu gällande låga kol- och kokspriser innebär en bestämmelse av nyssberörda innehåll full garanti för att staten icke behöver betala några överpriser för vedbränslet. Icke ens vid en subventionering av vedeldningen med högst tio procent synes det i allmänhet kunna bli fråga om priser, som mera avsevärt överstiga produktionskostnaderna. Vad nu sagts får dock givetvis icke av myndigheterna tagas till intäkt för underlåtenhet att med anlitan av tillgängliga hjälpmedel förvissa sig om att begärt pris är för staten förmånligt, d. v. s. står i skälig överensstämmelse med det eljest i trakten gängse priset.

Av naturliga orsaker torde det ofta möta svårigheter för myndighet att avgöra, huru kostnaderna för uppvärmning med vedbränsle ställa sig i förhållande till motsvarande kostnader vid användning av annat bränsle. För att tjäna till ledning vid bedömande härav hava de sakkunniga låtit genom socialstyrelsens värmetekniska avdelning uppgöra vissa anvisningar, vilka såsom *bilaga 4* fogats vid betänkandet. Det har emellertid icke syntts lämpligt, att dessa anvisningar biläggas författningsförslaget; erfarenheten kan nämligen giva vid handen, att anvisningarna behöva korrigeras i ett eller annat hänseende, och detta bör vara möjligt utan ändring av kungörelsen. Mera ändamålsenligt torde vara, att byggnadsstyrelsen — dit värmetekniska avdelningen såsom förut nämnts skall överflyttas från och med den 1 juli 1934 — erhåller bemyndigande att till vägledning vid myndigheternas prisbedömning utfärda de anvisningar, vartill styrelsen kan finna anledning. Föreskrift, som innefattar sådant bemyndigande, har intagits i förevarande paragraf.

Men även om myndigheterna beredas tillgång till dylika anvisningar, torde svårigheter icke sällan uppkomma, då det gäller att avgöra, huruvida vedeldning överhuvudtaget kan ifrågakomma vid viss värmeanläggning. Enligt cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 13 meddelas råd och anvisningar i frågor, som avse tillämpning av cirkuläret, av värmetekniska avdelningen. Med anledning av detta stadgande hava myndigheterna i stor utsträckning hänvänt sig till avdelningen för erhållande av yttrande i hithörande frågor. Vad nu sagts har dock i mindre utsträckning gällt i fråga om de militära myndigheterna samt järnvägsstyrelsen med underlydande organ. Vid anmälan i proposition nr 189 till 1933 års riksdag av frågan om värmetekniska avdelningens organisation och verksamhet förklarade nämligen chefen för jordbruksdepartementet, att från den av avdelningen bedrivna bränslekontrollerande verksamheten alltjämt borde undantagas de anläggningar, som disponerades av järnvägsstyrelsen och marinförvaltningen, samt att någon utsträckning av bränslekontrollen till arméförvaltningen och flygstyrelsen icke borde ske. I den mån vedeldning vid de under nämnda myndigheter sorterande anläggningarna visade sig vara genomförbar, borde dessa myndigheter

dock äga påkalla medverkan från värmetekniska avdelningen, en form av samarbete, som syntes lämplig. Värmetekniska avdelningen syntes överhuvudtaget böra, enligt närmare bestämmande av Kungl. Maj:t, medverka vid genomförandet av de statliga åtgärderna för åstadkommande av ökad vedeldning. Dessa uttalanden föranledde ingen erinran från riksdagens sida. Ett säkerställande av det av chefen för jordbruksdepartementet förutsatta samarbetet mellan värmetekniska avdelningen och nyssnämnda myndigheter torde på mest betryggande sätt ernås, om de under dessa myndigheter lydande upphandlingsorganen vid behov av upplysningar i prisfrågor o. dyl. hänvända sig till vederbörande centralmyndighet, vilken därefter, om tveksamhet råder, inhämtar yttrande från värmetekniska avdelningen. Härigenom skulle, såsom förut nämnts, den fördelen vinnas, att prisbedömningen i viss mån centraliserades.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang betona önskvärdheten av att myndighet icke, utan att dessförinnan hava förhört sig med värmetekniska avdelningen, förkastar ett av producentsammanslutning eller domänverket avgivet anbud å inhemskt vedbränsle, därest myndigheten icke finner det påtagligt, att de av säljaren framställda anspråken äro oantagliga. Den omständigheten, att ett vedparti vid ett visst tillfälle kan inköpas till något billigare pris vid upphandling i vanlig ordning, bör nämligen icke obetingat föranleda, att myndigheten avvisar producentsammanslutnings eller domänverkets anbud.

I cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 4 stadgas, att cirkulärets upphandlingsbestämmelser må, där särskilda omständigheter därtill föranleda, så tillämpas, att beräkningen rörande bränslekostnaderna verkställas i avseende å eldning under dagen och eldning nattetid var för sig, därvid en tillämpning av sagda bestämmelser alltså må kunna leda till att vedeldning företages under dagen och eldning med annat bränsle under natten. Någon motsvarande föreskrift har icke influtit i författningsförslaget. Uppenbarligen får detta förhållande icke tagas till intäkt för den uppfattningen, att de sakkunniga ansett sådan uppdelning icke böra ifrågakomma. Snarare hava de sakkunniga funnit det självklart, att myndigheterna utan direkt stadgande böra äga dylik befogenhet. Vid bedömande av frågan, huruvida vedbränsle kan upphandlas, hava myndigheterna följaktligen anledning att — därest en övergång till fullständig vedeldning icke låter sig göra — i förekommande fall undersöka, om icke vedeldning under dagen är genomförbar inom medgiven kostnadsram. De sakkunniga förutsätta också, att värmetekniska avdelningen skall utan särskilt stadgande beakta de möjligheter till ökad användning av vedbränsle, som kunna erbjuda sig genom en dylik uppdelning.

6 §.

Om myndigheten icke lyckas träffa uppgörelse med producentsammanslutning eller domänverket, trots att försök gjorts, bör den möjligheten

stå öppen att genom utbudande i vanlig ordning söka erhålla antagligt anbud å inhemskt vedbränsle. Första stycket i förevarande paragraf, vilket i sak överensstämmer med motsvarande stycke i 6 § förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m., möjliggör anlåtande av denna utväg. Den myndighet tillerkända befogenheten att tillgodose ett tillfälligt bränslebehov genom upphandling i vanlig ordning har dock icke, såsom i sistnämnda förslag, ansetts böra begränsas till visst maximibelopp. Den för viss eldningsperiod beräknade bränslemängden måste nämligen upphandlas i god tid före periodens början och de inköp, som avse täckande av tillfälliga behov, torde följaktligen i allmänhet omfattas relativt obetydliga kvantiteter.

I andra stycket lämnas den i och för sig självklara bestämmelsen, att när antagligt anbud icke kan erhållas å inhemskt vedbränsle, myndigheten i stället må upphandla annat bränsle. De sakkunniga vilja emellertid betona, att det i vissa fall kan finnas fog för att myndigheterna vid upphandling enligt denna paragraf icke alltför strängt tillämpa bestämmelserna om att kostnaderna för vedeldningen icke må överstiga de beräknade kostnaderna för uppvärmning med importbränsle. Skulle det visa sig, att ökningen i utgifterna för vedeldningen är obetydlig i förhållande till den upphandlade kvantiteten, synes myndigheten följaktligen med stöd av gällande bestämmelser om svensk varas företräde kunna vara försvarad, om vedbränsle upphandlas, oaktat åtgärder för subventionering av det inhemska bränslet icke vidtagits.

7 §.

Innehållet i denna paragraf har i huvudsak behandlats under motiveringen för 5 §.

8 §.

Förevarande paragraf avser att fästa uppmärksamheten på att — i fall då Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser om subventionering av vedeldning — anbud å inhemskt vedbränsle kan antagas, ändå att de i 5 eller 6 § avgivna förutsättningarna för upphandling av dylikt bränsle icke äro för handen.

9 och 10 §§.

Dessa paragrafer överensstämma med motsvarande paragrafer i förslaget till kungörelse angående upphandling av lantbruksprodukter m. m.

11 §.

Första stycket i 11 §, vilket innehåller medgivande för myndighet att — i stället för att verkställa upphandling av bestämd kvantitet vedbränsle — träffa avtal om leverans av viss värmemängd enligt det s. k.

bodensystemet, har sin motsvarighet i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 11. Då tillämpningen av nämnda system i allmänhet förutsätter, att den som antages såsom leverantör är i besittning av stor leveransförmåga och erfarenhet, hava de sakkunniga ansett upphandling enligt förevarande paragraf böra ifrågakomma endast om uppgörelse kan träffas med producentsammanslutning eller domänverket. I övrigt torde få hänvisas till vad som beträffande upphandling enligt bodensystemet anförts under den allmänna motiveringen (sid. 21 och 22).

De frågor, som uppstålla sig vid ingående av avtal enligt bodensystemet, äro vanligen av komplicerad beskaffenhet och förutsätta för sin lösning stor sakkunskap. Därtill kommer, att några generella anvisningar till ledning vid prisfrågans avgörande knappast kunna lämnas. Vid sådant förhållande anse de sakkunniga anledning föreligga för myndighet att, innan uppgörelse träffas enligt förevarande paragraf, inhämta yttrande från värmetekniska avdelningen.

12 §.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande betonat, att avtal om leverans av vedbränsle måste — i förbilligande syfte — träffas, innan avverkningsarbetet under vintern påbörjades. Endast därigenom kunde avverkningsgarna både kvalitativt och kvantitativt avpassas efter föreliggande behov, för olika ändamål lämpat billigt vedbränsle erhållas och missförhållanden mellan tillgång och efterfrågan förekommas. Ehuru därigenom förutvarande möjlighet till vedpartiets avsyning före upphandlingen bortföller, medförde avtal före avverkningarna enligt styrelsens uppfattning så påtagliga fördelar, att företråde måste givas åt denna upphandlingsform. Blekinge läns skogsägareförening har framhållit, att det ur skogsägarnas synpunkt utan tvivel vore lämpligast, om upphandlingen förlades till tiden omkring den 1 december för leverans under påföljande bränsleår. Även Västergötlands skogsägareförening har uttalat sig i samma riktning.

Mot riktigheten av vad sålunda anförts torde befogade invändningar näppeligen kunna göras. Myndigheterna hava också redan, i överensstämmelse med anvisning i cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) mom. 11, i stor utsträckning övergått till att före årsskiftet upphandla den kvantitet ved, som beräknas åtgå under påföljande eldningsperiod. Med hänsyn till frågans stora betydelse såväl ur statens som leverantörernas synpunkt hava de sakkunniga ansett lämpligt att i författningsförslaget inrymma ett stadgande, som ålägger myndigheterna att i god tid före varje kalenderårs utgång vidtaga åtgärder för upphandlingen.

Såsom under redogörelsen för 4 § antytts hava de kvalitetsfordringar, som av myndigheterna hittills tillämpats vid upphandling av vedbränsle, växlat högst betydligt. Bristen på enhetlighet härutinnan har medfört stora olägenheter särskilt för leverantörerna men även för myndigheter-

na. Därest veden icke undergått besiktning före upphandlingen, hava säljarna ofta känt sig osäkra på huruvida den ved, som levererades, skulle av myndigheterna godkännas. Berörda förhållande har hos vissa skogsägare framkallat betänkligheter mot att deltaga i leveranser till statsinstitutioner. Upphandlingspriserna hava på grund härav understundom blivit högre, än om enhetliga kvalitetsbeteckningar kommit till användning. Det är därför högeligen önskvärt, att förbättrade förhållanden genomföras på detta område.

Arbetsutskottet inom ingenjörsvetenskapsakademiens kommission för träproduktfrågor tillsatte i mars 1933 en kommitté med uppdrag att utarbeta klassificeringsbestämmelser för vedbränsle. I det av kommittén framlagda förslagets slutliga utformning deltog jämväl bland andra representanter för domänstyrelsen och värmetekniska avdelningen.

Det är för de sakkunniga icke obekant, att olika meningar gjort sig gällande rörande lämpligheten av att använda de sålunda utarbetade klassificeringsreglerna vid statens upphandling. Enligt de sakkunnigas uppfattning torde emellertid dessa regler — vilka såsom *bilaga 5* fogats vid detta betänkande — vara väl ägnade att allmänt vinna tillämpning vid myndigheternas inköp av vedbränsle. Det har emellertid icke ansetts lämpligt att i författningstexten intaga något åläggande härutinnan. En ur åtskilliga synpunkter mera tillfredsställande lösning synes vara, att byggnadsstyrelsen erhåller bemyndigande att jämlikt 4 § upphandlingsförordningen utfärda kvalitetsbestämmelser att tjäna till ledning vid myndigheternas inköp av vedbränsle. I 12 § andra stycket har intagits ett stadgande, som lämnar styrelsen dylikt bemyndigande.

13 §.

Förevarande paragraf, som innehåller bestämmelser om rätt för myndighet att upphandla svenska stenkol i stället för inhemskt vedbränsle, har behandlats under den allmänna motiveringen (sid. 23 och 24).

Några föreskrifter rörande sättet för verkställande av upphandlingen hava icke ansetts erforderliga. Vid sådant förhållande skola upphandlingsförordningens bestämmelser i ämnet lända till efterrättelse. I praktiken innebär detta emellertid knappast någon avvikelse från det i kungörelseförslaget stadgade förfarandet vid upphandling av inhemskt vedbränsle. Då kolbrytning inom landet för närvarande bedrivs endast av ett företag, torde nämligen enligt upphandlingsförordningens bestämmelser hänvändelse böra ske direkt till berörda företag.

Bestämmelsernas giltighet m. m.

I den mån särskilda föreskrifter rörande upphandlingen av inhemskt vedbränsle icke lämnats i författningsförslaget, skola upphandlingsförordningens bestämmelser lända till efterrättelse. Uttryckligt stadgande därom har intagits i ingressen till förslaget.

Av skäl, som närmare framgå av de sakkunnigas betänkande angående upphandling av lantbruksprodukter m. m. (sid. 60), hava de sakkunniga ansett, att giltighetstiden för de föreslagna bestämmelserna rörande upphandling av dylika produkter borde begränsas till två och ett halvt år, räknat från och med den 1 juli 1934. Enligt de sakkunnigas mening böra även de bestämmelser, för vilka ovan redogjorts, erhålla endast provisorisk tillämpning. De sakkunniga äro visserligen övertygade om att den företrädesrätt till leveranser av inhemskt vedbränsle, som i författningsförslaget lämnats producentsammanslutningarna och domänverket, skall visa sig vara till gagn för såväl skogsägarna som staten, men eftersom några större erfarenheter ännu icke vunnits på detta område, synes bestämmelsernas lämplighet böra göras till föremål för omprövning efter något år. För att tillräcklig erfarenhet skall kunna samlas, innan fråga uppkommer om kungörelsens förlängning, hava de sakkunniga funnit sig böra förorda, att giltighetstiden fastställes till tre år, räknat från och med den 1 juli 1934. Därigenom kommer förslaget att vinna tillämpning vid upphandling för tre eldningsperioder.

Då det nu framlagda författningsförslaget jämte förslaget till subventionsbestämmelser avser att ersätta cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455), bör detta givetvis upphävas från och med den 1 juli 1934.

I berörda cirkulär finnas intagna vissa bestämmelser rörande utbyte eller omändring av värmepannor samt bestridande av kostnaderna härför. Dessutom innesluter cirkuläret åtskilliga specialföreskrifter rörande insändande av rapporter till värmetekniska avdelningen m. m. Det har syntts de sakkunniga som om nu ifrågavarande bestämmelser icke systematiskt väl kunde inpassas i författningsförslaget. Då därtill kommer, att de sakkunnigas uppdrag får anses vara begränsat att omfatta endast frågan om upphandlingens ordnande, hava de sakkunniga icke funnit sig böra framlägga förslag till föreskrifter i nu berörda hänseenden.

Beträffande den till förslaget anknutna övergångsbestämmelsen har redogörelse lämnats under motiveringen för 2 och 3 §§.

Specialmotivering till förslaget till cirkulär angående ökat företräde för inhemskt bränsle under budgetåret 1934/1935.

Ingressen.

Såsom under den allmänna motiveringen omnämnts har riksdagen för budgetåret 1934/1935 anvisat ett extra förslagsanslag av 170,000 kronor till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar. Med hänsyn till anslagets natur av förslagsanslag kan från detsamma avföras endast sådana merkostna-

der, som avse leverans under nämnda budgetår. Anslaget blir med andra ord icke tillgängligt för bestridande av merutgifter för upphandlingar, som företagas under nästkommande vinter men som avse bränslåret 1935/1936. Därest särskilda anstalter icke vidtagas, torde myndigheterna följaktligen känna sig förhindrade att vid upphandling för leverans under nämnda bränslår träffa bindande avtal om inköp av ved i stället för importbränsle i de fall, då ökade kostnader därigenom skulle uppstå. För leverantörerna skulle härigenom uppkomma ett osäkerhetstillstånd, som i betydlig utsträckning kunde äventyra vedeldningens genomförande.

Genom skrivelse till chefen för finansdepartementet den 18 maj 1934 hava de sakkunniga fäst departementschefens uppmärksamhet på berörda förhållande för de åtgärder, som kunde finnas påkallade. De sakkunnigas förslag till upphandlingsbestämmelser för nästkommande budgetår bygger på den förutsättningen, att vad i berörda skrivelse anförts vinner beaktande. I förslagets ingress hava nämligen såsom villkor för dessa bestämmelsers tillämpning uppställts, att inköpen av vedbränsle skola hava verkställts under budgetåret 1934/1935, men däremot icke att leverans skall hava fullgjorts under nämnda budgetår.

1 mom.

Nämnda moment, som avser att under budgetåret 1934/1935 ersätta 5 § andra stycket i kungörelseförslaget, skiljer sig från sistnämnda stadgande i så motto, att föreskrift införts, som medger att av producentsammanslutning eller domänverket avgivet anbud må antagas, även om därigenom en merkostnad på högst tio procent skulle uppkomma.

Det må framhållas, att enligt förevarande förslag subventionering av vedeldningen må ifrågakomma endast beträffande värmeanläggningar, som äro *avsedda* för kol-, koks- eller oljebränsle, och således icke då det gäller att tillgodose bränslebehovet vid sådana anläggningar, vilka äro konstruerade för vedbränsle.

2 mom.

Har myndigheten misslyckats att träffa uppgörelse med producentsammanslutning eller domänverket, oaktat möjlighet sålunda beretts att betala tio procent högre pris för vedbränslet än vad importbränsle skulle hava betingat, skall enligt 6 § första stycket kungörelseförslaget upphandling av inhemskt vedbränsle ske på sätt i upphandlingsförordningen stadgas. För att denna förordnings upphandlingssystem skall få tillämpas måste alltså försök först hava gjorts att få uppgörelse till stånd med producentsammanslutning eller domänverket. När det gäller täckande av ett tillfälligt behov må emellertid upphandling i vanlig ordning omedelbart företagas.

I anslutning till vad som gäller enligt cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, att vid dylik upphand-

ling erhållet anbud skall få av myndigheten utan vidare antagas, därest detsamma befinnes vara för staten förmånligt samt merkostnaden för vedeldningen inskränker sig till tio procent. Efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall bör dock myndigheten jämväl under nästkommande budgetår få upphandla dylikt bränsle, om merkostnaden överstiger tio men icke tjugo procent.

3 mom.

I detta moment, som avhandlats under den allmänna motiveringen (sid. 24), lämnas subventionsbestämmelser vid upphandling av svenska stenkol vid för koks- eller oljebränsle avsedda värmeanläggningar i Kristianstads, Malmöhus och Hallands län. Beräknas merkostnaden överstiga tio men icke tjugo procent, skall även när det gäller upphandling av dylikt bränsle ärendet underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Förslag
till
**kungörelse angående upphandling av inhemskt bränsle för
statens stationära anläggningar.**

Kungl. Maj:t finner gott förordna, att i fråga om upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar skola, utöver vad i förordningen den 16 januari 1920 (nr 10) angående upphandling och arbeten för statens behov samt försäljning av staten tillhörig lös egendom (upphandlingsförordningen) finnes stadgat och utan hinder av vad i samma förordning finnes däremot stridande, gälla följande särskilda föreskrifter.

1 §.

Behovet av bränsle för statens stationära värmeanläggningar bör, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, tillgodoses med inhemskt vedbränsle, varmed i denna kungörelse avses ved och träkol, som framställts av inhemska skogsprodukter.

2 §.

Upphandling för statens behov av inhemskt vedbränsle skall, där ej annat följer av stadgandet i 6 § första stycket, ske antingen från domänverket eller från producentsammanslutning, varmed här förstås av skogsägare för ekonomisk verksamhet bildad, registrerad sammanslutning, som kan anses inom sitt verksamhetsområde vara till direkt gagn för skogshanteringen och som saluför vedbränsle, vilket uteslutande eller till huvudsaklig del frambragts i medlemmarnas skogar.

3 §.

Producentsammanslutning, som vill ifrågakomma såsom leverantör enligt vad i 2 § sägs, åligger att medelst intyg, utfärdat av länsstyrelsen i det län, där sammanslutningens styrelse har sitt säte, styrka, att sammanslutningen uppfyller i nämnda paragraf stadgade förutsättningar.

Innan länsstyrelse utfärdar intyg, som nu sagts, bör yttrande inhämtas från vederbörande skogsvårdsstyrelse. Av länsstyrelse utfärdat intyg vare icke gällande längre tid än ett år från utfärdandet.

4 §.

Anbud å inhemskt vedbränsle bör av myndighet, som har att verkställa upphandling, i första hand infordras genom särskilda skrivelser till de i 2 § omförmälda säljare, som kunna förväntas avgiva anbud å dylikt bränsle. Har myndigheten grundad anledning antaga, att endast en sådan säljare kan ifrågakomma såsom leverantör, må underhandsförfarande tillämpas.

5 §.

Uppgörelse med producentsammanslutning eller domänverket må av myndighet träffas, därest priset befinnes vara för staten förmånligt.

När fråga är om upphandling för värmeanläggning, där kol-, koks- eller oljebränsle lämpligen kan användas, bör vid bedömande av priset tillses, att kostnaden för det inhemska vedbränslet, däri inberäknat kostnaden för bränslets transport till förbrukningsplatsen och användning, icke må överstiga motsvarande kostnad för en med hänsyn till den nyttiga värmemängden likvärdig myckenhet utländskt kolbränsle respektive koks- eller oljebränsle. Anvisningar att tjäna till ledning vid verkställande av nämnda beräkningar meddelas av byggnadsstyrelsen.

6 §.

Finner myndigheten begärt pris vara för högt eller kan av annan särskild orsak avtal om leverans av inhemskt vedbränsle icke träffas vid förfarande, som i 4 § sägs, må upphandling av sådant bränsle ske på sätt i upphandlingsförordningen stadgas. Upphandling i nu nämnd ordning må jämväl äga rum, därest myndigheten med stöd av vunnen erfarenhet finner antagligt anbud icke kunna förväntas från producentsammanslutning eller domänverket eller när fråga är om upphandling till täckande av tillfälligt behov.

Har vid upphandling, varom i första stycket förmäles, icke erhållits anbud å inhemskt vedbränsle, som jämlikt i 5 § angivna grunder är för staten antagligt, må myndigheten i stället upphandla annat bränsle.

7 §.

Uppstår tvekan, huruvida anbud å inhemskt vedbränsle, som avgivits vid upphandling enligt 5 eller 6 §, är för staten antagligt, bör yttrande inhämtas från byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning.

8 §.

Där Kungl. Maj:t så förordnat, må myndighet upphandla inhemskt vedbränsle, ändå att i 5 eller 6 § angivna förutsättningar för upphandling av dylikt bränsle icke äro för handen.

9 §.

Producentsammanslutning må vid fullgörande av leverans på grund av upphandling enligt denna kungörelse endast tillhandahålla vedbränsle, som uteslutande eller till huvudsaklig del frambragts i medlemmarnas skogar.

10 §.

Har producentsammanslutning visat grov vårdslöshet eller försummelse vid leverans för statens behov, skall i denna kungörelse stadgat företräde icke vidare tillkomma sammanslutningen.

Vad nu sagts skall även gälla, där sammanslutning handlat i strid mot stadgandet i 9 §.

Underrättelse om förhållande, som nu sagts, skall av myndighet tillställas den länsstyrelse, som utfärdat av sammanslutningen åberopat intyg.

11 §.

Där sådant prövas vara för staten förmånligt, må myndighet — i stället för att verkställa upphandling av bestämd kvantitet vedbränsle för viss eldningsperiod — träffa uppgörelse med säljare, som i 2 § sägs, om leverans av den värmemängd, som erfordras för täckande av föreliggande värmebehov under eldningsperioden, beräknat antingen med stöd av förutvarande bränsleförbrukning eller genom uppmätning av alstrad ångmängd. Med avseende å sådan upphandling skola ovan meddelade bestämmelser äga motsvarande tillämpning.

Innan uppgörelse enligt denna paragraf träffas, har myndighet att, därest särskilda förhållanden icke till annat föranleda, inhämta yttrande från byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning.

12 §.

Myndighet har att i god tid före utgången av varje kalenderår vidtaga anstalter för upphandling av inhemskt vedbränsle för den eldningsperiod, som tager sin början under loppet av nästpåföljande kalenderår.

Erforderliga kvalitetsbestämmelser att tillämpas vid upphandlingen meddelas av byggnadsstyrelsen.

13 §.

Under de i 5 § för upphandling av inhemskt vedbränsle angivna förutsättningar må, när så prövas lämpligt, i stället för sådant bränsle upphandlas svenska stenkol; och bör det av nämnda bränsleslag givas företräde, som medför lägsta uppvärmningskostnaden.

Där Kungl. Maj:t så förordnar, må myndighet upphandla svenska stenkol, ändå att sagda förutsättningar icke äro för handen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1934, då cirkuläret den 30 juni 1933 (nr 455) angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m. upphör att gälla, och skall äga tillämpning tills vidare till och med den 30 juni 1937.

Vad i denna kungörelse stadgas angående i 2 § omförmälda sammanslutningar, skall intill den 1 juli 1935 gälla jämväl beträffande av skogsägare bildad ideell förening, som kan anses inom sitt verksamhetsområde vara till direkt gagn för skogshanteringen och som saluför vedbränsle, vilket uteslutande eller till huvudsaklig del frambragts i medlemmarnas skogar.

Översta och nedre kungörelsen...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...

1. När lagar om uppbudning av inhemskt vedbränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...

2. Vid uppbudning av inhemskt vedbränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...

3. Vid tillgodoseande av behövsbehovet för sådana inom Kristianstads län...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...
Kungörelsen (nr 455) angående ökad användning av inhemskt bränsle för stationär användning...

Förslag

till

cirkulär till de myndigheter, som verkställa upphandling för statens behov, angående ökat företräde för inhemskt bränsle under budgetåret 1934/1935.

Gustaf etc. etc. Vår ynnest etc. Kungl. Maj:t, som denna dag utfärdat kungörelse (nr) angående upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar, finner gott jämlikt 8 § nämnda kungörelse förordna, att vid upphandling av inhemskt bränsle under budgetåret 1934/1935 för nedan omnämnda värmeanläggningar skola i stället för bestämmelserna i 5 § andra stycket och 6 § andra stycket samt såsom tillägg till 13 § samma kungörelse gälla följande särskilda föreskrifter:

1. När fråga är om upphandling av inhemskt vedbränsle för stationär värmeanläggning, avsedd för kol-, koks- eller oljebränsle, må av producentersammanslutning eller domänverket avgivet anbud av myndighet antagas, under förutsättning att anbudet är för staten förmånligt och kostnaden för bränslet, däri inberäknat kostnaden för bränslets transport till förbrukningsplatsen och användning, beräknas med ej mer än tio procent överstiga motsvarande kostnad för en med hänsyn till den nyttiga värmemängden likvärdig myckenhet utländskt kolbränsle respektive koks- eller oljebränsle.

2. Vid upphandling av inhemskt vedbränsle för anläggningar, avsedda för kol-, koks- eller oljebränsle, må anbud, som erhållits vid förfarande enligt 6 § första stycket förenämnda kungörelse, av myndighet antagas, därest anbudet befinnes vara för staten förmånligt samt merkostnaden, beräknad på sätt ovan angivits, icke överstiger tio procent. Beräknas merkostnaden överstiga tio men icke tjugo procent, skall ärendet underställas Kungl. Maj:ts prövning; och har myndigheten att för sådant ändamål till byggnadsstyrelsen (värmetekniska avdelningen) insända till Kungl. Maj:t ställd, av erforderlig utredning åtföljd framställning i ämnet. Uppgår den beräknade merkostnaden för inköp av inhemskt vedbränsle till mer än tjugo procent, har myndigheten att föranstalta om upphandling av annat bränsle.

3. Vid tillgodeende av bränslebehovet för sådana inom Kristianstads, Malmöhus och Hallands län belägna värmeanläggningar, som äro avsedda för koks- eller oljebränsle, skall vad i 2 mom. stadgas rörande upphandling av vedbränsle jämväl äga tillämpning i fråga om upphandling av svenska stenkol.

Kungl. Maj:t finner vidare gott förordna, att de merutgifter, som uppkommit vid upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar, skola under budgetåret 1934/1935 avföras från det å riksstaten för sagda budgetår under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar. Framställning om utanordnande av medel för ändamålet skall göras kvartalsvis hos byggnadsstyrelsen (värmetekniska avdelningen), som har att efter vederbörlig prövning där-om fatta beslut. I fråga om bestridande av sådana av upphandling enligt detta cirkulär föranledda merkostnader, som hänföra sig till leveranser, vilka verkställts efter utgången av nämnda budgetår, vill Kungl. Maj:t framdeles meddela beslut.

Detta meddelas till vederbörande myndigheters kännedom och efterrättelse.

Bilaga C.

Förslag till

cirkulär till länsstyrelserna angående upphandling av inhemskt bränsle för kommunala inrättnings behov.

Gustaf etc. etc. Vår ynnest etc. Kungl. Maj:t, som denna dag utfärdat kungörelse angående upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar, finner gott anbefalla länsstyrelserna att, en var inom sitt förvaltningsområde, genom hänvändelser till landstings förvaltningsutskott och övriga kommunala myndigheter fästa uppmärksamheten å vikten av att jämväl dessa vid upphandling för tillgodoseende av bränslebehovet vid stationära värmeanläggningar, i den mån så finnes möjligt, inköpa inhemskt bränsle, därvid producentsammanslutningar böra givas företräde till erhållande av vedleveranser.

Detta meddelas länsstyrelserna till kännedom och efterrättelse.

**Bränslekostnaden vid statens stationära, centraluppvärmda anläggningar
kostnaden vid motsvarande**

Tillhörande	Medeltal för		
	Utländskt bränsle		
	Normalton	Kronor	% av kvant.
<i>Regeringsrätt, lagrådet och Kungl. Maj:ts kansli</i>	67	2 498	25·4
<i>Justitiedepartementet:</i>			
Fångvårdsstyrelsen	3 068	73 590	67·4
Övriga	168	6 362	98·8
Summa	3 236	79 952	68·6
<i>Försvarsdepartementet:</i>			
Arméförvaltningen	37 710	1 034 908	84·4
Marinförvaltningen	8 304	220 088	92·9
Flygstyrelsen	2 430	63 138	93·0
Summa	48 444	1 318 134	86·1
<i>Socialdepartementet:</i>			
Länsstyrelser och länsresidens	1 683	64 151	85·9
Medicinalstyrelsen	27 049	574 238	69·6
Övriga	1 157	35 629	68·9
Summa	29 889	674 018	70·2
<i>Kommunikationsdepartementet:</i>			
Generalpoststyrelsen	3 596	128 177	98·1
Telegrafstyrelsen	6 259	197 053	99·3
Järnvägsstyrelsen	22 261	508 321	92·5
Övriga	1 692	56 258	98·4
Summa	33 808	889 809	94·6
<i>Finansdepartementet:</i>			
Generaltullstyrelsen	1 270	44 432	97·6
Övriga	322	10 463	89·2
Summa	1 592	54 895	95·6
<i>Ecklesiastikdepartementet:</i>			
Universitet och högskolor	8 588	218 020	95·4
Skolöverstyrelsen	11 391	411 902	90·4
Övriga	726	25 837	96·8
Summa	20 705	655 759	92·7
<i>Jordbruksdepartementet</i>	2 055	53 945	86·6
<i>Handelsdepartementet</i>	744	25 932	98·4
<i>Akademier m. m.</i>	1 179	33 339	98·8
Summa	141 719	3 788 281	84·4
<i>Riksdagens verk och inrättningar</i>	1 907	70 942	98·2
Summa summarum	143 626	3 859 223	84·6

Bilaga 1.

enligt upphandlingen för uppvärmningsåret 1933/1934, jämförd med bränsle-
anläggningar åren 1930—1932.

Åren 1930—1932			Enligt upphandling för 1933/34					
Inhemskt bränsle			Utländskt bränsle			Inhemskt bränsle		
Normalton	Kronor	% av kvant.	Normalton	Kronor	% av kvant.	Normalton	Kronor	% av kvant.
196	8 724	74·6	67	2 119	25·4	196	7 951	74·6
1 475	46 066	32·6	1 242	31 438	24·6	3 810	121 773	75·4
2	88	1·2	168	4 537	98·8	2	88	1·2
1 477	46 154	31·4	1 410	35 975	27·0	3 812	121 861	73·0
6 972	220 129	15·6	23 162	632 285	50·3	22 844	569 254	49·7
636	31 102	7·1	5 274	136 713	57·9	3 828	110 276	42·1
184	4 128	7·0	1 179	29 584	36·2	2 081	48 075	63·8
7 792	255 359	13·9	29 615	798 582	50·8	28 753	727 605	49·2
276	11 906	14·1	1 135	36 345	55·0	932	33 187	45·0
11 844	302 229	30·4	19 633	379 452	44·8	24 159	565 947	55·2
522	18 593	31·1	873	24 767	50·6	852	19 718	49·4
12 642	332 728	29·8	21 641	440 564	45·5	25 943	618 852	54·5
68	2 655	1·9	2 897	80 470	76·4	895	25 513	23·6
44	1 593	0·7	5 410	140 708	74·1	1 886	60 649	25·9
1 806	40 118	7·5	18 636	407 129	76·5	5 726	130 679	23·5
28	1 038	1·6	1 668	50 853	85·0	295	8 189	15·0
1 946	45 404	5·4	28 611	679 160	76·5	8 802	225 030	23·5
30	1 629	2·4	1 132	32 377	84·0	216	5 890	16·0
43	1 969	11·8	322	8 733	89·2	43	1 969	11·8
73	3 598	4·4	1 454	41 110	86·4	259	7 859	13·6
412	17 376	4·6	7 949	187 423	87·3	1 157	36 086	12·7
1 203	45 857	9·6	9 017	289 670	69·0	4 055	112 919	31·0
24	1 297	3·2	641	20 555	73·7	229	6 995	26·3
1 639	64 530	7·3	17 607	497 648	76·4	5 441	156 000	23·6
318	12 512	13·4	1 806	40 138	74·3	626	17 897	25·7
12	591	1·6	644	18 579	79·0	172	4 901	21·0
14	914	1·2	1 179	28 562	98·8	14	514	1·2
26 109	770 514	15·6	104 034	2 582 437	58·4	74 018	1 888 470	41·6
13	708	1·8	1 290	41 906	60·8	830	23 052	39·2
26 122	771 222	15·4	105 324	2 624 343	58·4	74 848	1 911 522	41·6

**Bränslekostnaden vid statens stationära, centraluppvärmda anläggningar
kostnaden vid motsvarande**

Bränsleslag	Medeltal för 1930—1932		
	Kvantitet i normalton	å pris Kr.	Summa Kr.
<i>Utländskt bränsle:</i>			
Ångkol	74 379	20·50	1 524 873
Koks	67 603	33·51	2 265 341
Brännolja	654	39·62	25 913
Antracit	990	43·54	43 096
Summa	143 626	26·87	3 859 223
<i>Inhemskt bränsle:</i>			
Svenska kol	9 029	19·49	175 965
1:ma lövved	7 964	40·74	324 453
1:ma barrved	4 713	32·24	151 927
2:a ved	4 215	26·64	112 291
Torv	201	32·77	6 586
Summa	26 122	29·52	771 222
Summa summarum	169 748	27·28	4 630 445
Ovanstående vedmängder utgöra, omräknade i m ³	m ³		
1:ma lövved	39 800	8·15	324 453
1:ma barrved	24 400	6·23	151 927
2:a ved	25 300	4·44	112 291
Summa	89 500	6·57	588 671

Bilaga 2.

enligt upphandlingen för uppvärmningsåret 1933/1934, jämförd med bränsle-
anläggningar åren 1930—1932.

Upphandling 1933/1934			1933/1934 års upphandling utvisar i förhållande till åren 1930—1932 nedan angivna förändringar					
Kvantitet i normalton	å pris Kr.	Summa Kr.	K v a n t i t a t i v				å-prisförändring	
			Ökning ton	Minskning ton	Ökning %	Minskning %	Ökning %	Minskning %
50 193	19·89	998 383	—	24 186	—	32·5	—	3·0
53 444	29·20	1 560 672	—	14 159	—	20·9	—	12·9
606	36·85	22 333	—	48	—	7·3	—	7·0
1 081	39·74	42 955	91	—	9·2	—	—	8·7
105 324	24·92	2 624 343	—	38 302	—	26·7	—	7·3
13 750	20·84	286 548	4 721	—	52·3	—	6·9	—
9 137	34·23	312 781	1 173	—	14·7	—	—	16·0
5 761	26·48	152 552	1 048	—	22·3	—	—	17·9
45 999	25·07	1 153 055	41 784	—	991·3	—	—	5·9
201	32·77	6 586	—	—	—	—	—	—
74 848	25·54	1 911 522	48 726	—	186·5	—	—	13·5
180 172	25·18	4 535 865	10 424	—	6·1	—	—	7·7
m ³			m ³					
45 700	6·84	312 781	5 900	—	14·7	—	—	16·0
29 800	5·12	152 552	5 400	—	22·3	—	—	17·9
276 000	4·18	1 153 055	250 700	—	991·3	—	—	5·9
351 500	4·60	1 618 388	262 000	—	360·5	—	—	28·5

Förteckning över skogsägareföreningar, som äro anslutna till skogsägareföreningarnas riksförbund.

Förening	Medlemsantal	Skogsmarksareal har	Anmärkningar
1. Blekinge läns Skogsägareförening, Skogsvårdsstyrelsen, Ronneby	300	35 000	Ideell förening
2. Dalarnas Skogsägareförening, Falun.....	1 350	96 000	Ekonomisk förening
3. Gävleborgs läns Skogsägareförening, N. Slottsgatan 8, Gävle	1 100	115 000	Ekonomisk förening
4. Hallands skogsägares försäljningsfören. u. p. a., Hvittfeltsgatan 16, Halmstad	130	16 500	Ekonomisk förening
5. Jönköpings läns Skogsägareförening, Jönköping. (Dotterförening: Jönköpings läns skogsägares försäljningsförening u. p. a.)	2 500	125 000	Ideell förening
6. Kalmar läns Skogsägareförening, Västervik. (Dotterförening: Kalmar läns Skogsägares försäljningsförening u. p. a.)....			Ideell förening
7. Södra Kalmar läns Skogsägares försäljningsförening u. p. a., Kalmar	15	11 300	Ekonomisk förening
8. Kronobergs läns Skogsägareförening, Växjö	1 235	150 000	Ideell förening
9. Kronobergs läns skogsägares Leveransförening u. p. a., Växjö.....	150	50 000	Ekonomisk förening
10. Norrbottens läns Skogsägareförening u. p. a., Luleå.....	145	25 000	Ekonomisk förening
11. Skånes Skogsägareförening, Kristianstad	270	75 000	Ideell förening
12. Stockholms läns Skogsägareförening, Klara Östra Kyrkogata 12, Stockholm. (Under föreningen lyder en vedcentral: Stockholms läns Skogsägareförenings vedcentral.)	250	100 000	Ideell förening
13. Södermanlands Skogsägareförening, Kl. Östra Kyrkogata 12, Stockholm	250	100 000	Ideell förening
14. Uppsala läns Skogsägareförening, Åsgränd 3, Uppsala	200	50 000	Ideell förening
15. Värmländska Skogsägareföreningen u. p. a., Karlstad	1 400	190 000	Ekonomisk förening
16. Västra Värmlands och Dals Skogsägareförening u. p. a., Årjäng	1 000	50 000	Ekonomisk förening
17. Västergötlands Skogsägareförening, Skara	325	47 000	Ideell förening
18. Västernorrlands läns Skogsägareförening u. p. a., Viskan	380	50 000	Ekonomisk förening
19. Ådalarnas Skogsägareförening u. p. a., Rådom	850		Ekonomisk förening
20. Örebro läns Skogsägareförening, Karlslund, Örebro	150		Ideell förening

Bilaga 4.

Anvisningar att tjäna till ledning för prisbedömningen vid upphandling av inhemskt vedbränsle för statens stationära anläggningar.¹

Vid upphandling av vedbränsle efter visst pris pr kbm. kunna för jämförelse mellan kostnaderna vid användning av sådant bränsle, å ena, samt av kol-, koks- eller oljebränsle, å andra sidan, följande jämförelsetal tjäna till ledning.

I. Vid eldning i högtryckspannor.

1 ton medelgodas ångkol (normalkol med ett effektivt värmevärde av 6 700 kcal/kg) motsvarar:

4·2 m ³	hushållsved	(bok)
4·5 »	»	(björk)
5·6 »	»	(barr)
6·1 »	»	(al)
5·8 »	pannved	
6·3—7·0 »	utskottsved.	

II. Vid eldning i specialpannor för vedeldning.

1 ton god, välsorterad koks motsvarar:

4·3 m ³	hushållsved	(bok)
4·6 »	»	(björk)
5·7 »	»	(barr)
6·3 »	»	(al)
5·9 »	pannved	
6·4—7·1 »	utskottsved.	

(Är priset för tung koks angivet pr hl, bör vid användning av ovanstående jämförelsetal antagas att 22 hl = 1 ton.)

III. Vid eldning i för koks- eller oljebränsle avsedda värmeledningspannor.

1 ton god, välsorterad koks motsvarar:

5·4 m ³	hushållsved	(bok)
5·8 »	»	(björk)
7·0 »	»	(barr)
7·9 »	»	(al)
7·3 »	pannved	
7·9—8·7 »	utskottsved.	

(Är priset för tung koks angivet pr hl, bör vid användning av ovanstående jämförelsetal antagas att 22 hl = 1 ton.)

1 ton brännolja motsvarar 10·8 m³ pannved.

¹ Utarbetade av socialstyrelsens värmetekniska avdelning.

IV. Vid eldning i kaminer, där vedeldning kan ifrågakomma, motsvarar:

1 ton koks	1 ton antracit
4·3 m ³	5·0 m ³ hushållsved (bok)
4·6 »	5·3 » » (björk)
5·7 »	6·6 » » (barr)
6·3 »	7·2 » » (al)

Ex. 1. Vedbränsle skall ersätta kolförbrukningen i en högtrycksångcentral.

Förbrukningen av kol har utgjort:

1930/31.....	876 ton kol (effektivt värmevärde 6 950)	909 ton normalkol
1931/32.....	980 » » (» » 6 500)	951 » »
1932/33.....	832 » » (» » 7 200)	894 » »
		Summa 2 754 ton normalkol
Medelförbrukningen pr år		918 » »
Kolpris (effektivt värmevärde 6 900) fritt järnvägsvagn		23·10 kr/ton
Transport och lossningskostnad		2·45 »
		25·55 kr/ton
Kolpris fritt panncentralen (effektivt värmevärde 6 900)		24·80 »
» » » för normalkol		4·10 kr/m ³
Vedpris för pannved fritt panncentralen		8 536 kr/år
Eldningskostnad vid koleldning (eldarelöner)		475 »
Lämpningskostnad vid vedeldning, sön- och helgdagar		5 325 m ³
Erforderlig vedmängd (se I ovan) 5·8 × 918		

Årlig uppvärmningskostnad vid koleldning.

918 ton normalkol à 24·80 kr.	kr. 22 766	
Eldningskostnad	» 8 536	31 302

Årlig uppvärmningskostnad vid vedeldning.

5 325 m ³ ved à 4·10 kr.	kr. 21 833	
Eldningskostnad	» 8 536	
Lämpningskostnad	» 475	30 844
Differens till vedens förmån	kr.	458

Ex. 2. Upphandling av bränsle för specialpannor för vedeldning, avsedda även för kokseldning.

Kokspris fritt källare	29·70 kr/ton
Vedpris » » (hushållsved barr)	5·50 kr/m ³
Enligt II motsvarar 1 ton koks 5·7 m ³ av den offererade veden, varför denna kan högst betalas med	5·21 »

Ex. 3 a. Vedbränsle skall helt ersätta koksförbrukningen i en anläggning, utrustad med sektionspannor.

Årlig koksförbrukning i medeltal	143 ton
Kokspris fritt källare	37·20 kr/ton
Vedpris » » (pannved).....	4·30 kr/m ³

Eldningskostnad vid kokseldning (9 mån. à 250 kr.)	2 250 kr/år	
Vid vedeldning för eldningsarbete under natten genom ambulerande eldare enligt vedanbudet	750 »	
Erforderlig vedmängd (se III ovan) 7.3×143	1 045 m ³	

Årlig uppvärmningskostnad vid kokseldning.

143 ton koks à 37.20 kr.	kr. 5 320	
Eldningskostnad	» 2 250	7 570

Årlig uppvärmningskostnad vid vedeldning.

1 045 m ³ ved à 4.30 kr.	kr. 4 494	
Eldningskostnad	» 3 000	7 494
Differens till vedens förmån	kr. 76	

Ex. 3 b. Vedbränsle skall dagtid ersätta koksförbrukningen i en anläggning, utrustad med sektionspannor.

Vid eldning med koks nattetid i den i ex. 3 a omnämnda anläggningen erfordras 40 % av det årliga behovet	57 ton
Vedförbrukning $7.3 (143 - 57)$	628 m ³
Eldningskostnad vid vedeldning dagtid ökas med	270 kr/år
Vedpris fritt källare (pannved)	4.45 kr/m ³

Årlig uppvärmningskostnad vid kokseldning (se Ex. 3 a) ..... kr. 7 570

Årlig uppvärmningskostnad vid vedeldning dagtid.

57 ton koks à 37.20 kr.	kr. 2 120	
628 m ³ ved à 4.45 kr.	» 2 795	
Eldningskostnad $2 250 + 270$ kr.	» 2 520	7 435
Differens till vedens förmån	kr. 135	

Klassificeringsregler för kastvedbränslen för avsalu jämte kommentar.¹

Klassificeringsregler för kastvedbränslen.

Kastvedbränslen för avsalu indelas i tre klasser:

- A. Hushållsved.
- B. Pannved.
- C. Utskottsved.

A. *Hushållsved* avses huvudsakligen för hushållsändamål och motsvarar det vedertagna sortimentet prima ved.

B. *Pannved* avses bl. a. att ersätta importbränsle för eldning i värmelednings- och högtryckspannor och motsvarar en i vissa hänseenden förbättrad typ av det vedertagna sortimentet sekunda ved.

C. *Utskottsved* avses för diverse bränsleändamål. Sådan ved kan bl. a. jämte pannved användas i högtryckspannor och specialpannor för vedeldning.

A. Hushållsved skall vara

- 1) Sortren, d. v. s. olika träslag få ej vara blandade med undantag för tall och gran (barrved).
- 2) Frisk och fri från röta samt ej barkfallen.
- 3) Tvärkapad i båda ändar i 1 meter långa längder, där ej annan längd överenskommits.

4) Kluben med minst 10 cm i klovet. Klampar mellan 10 och 30 cm diameter klyvas en gång. Klampar över 30 cm klyvas flera gånger, så att måttet i klovet ej överstiger 30 cm.

5) Rak och väl kvistad.

6) Torr, där ej annat överenskommits.

B. Pannved får vara rund eller kluben med båda dessa sorter samtagna.

1) Veden behöver ej vara sortren med hänsyn till träslag. I blandved får dock högst 20 % utgöras av asp och sälg.

2) Veden får ej vara behäftad med påtaglig lagringsröta; däremot kunna stamrötter få förekomma i form av fast rötskada, ävensom lös sådan i klugna klampar, om dess sammanlagda tvärsnittsytta ej överstiger 10 % av klampens. Veden får vara barkfallen.

3) Veden skall vara tvärkapad i båda ändar i 1 meter långa längder, där ej annan längd överenskommits.

4) Minsta toppdiameter 5 cm, asp och sälg dock 10 cm. All ved över 15 cm toppdiameter samt all asp och sälg skall vara kluben. Annan ved får vara oklubben, dock skall i så fall barrved över 10 cm toppdiameter samt all lövved vara väl rand- eller fläckbarkad. Högsta mått i klovet 30 cm, där ej annat överenskommits.

5) Klamparna skola vara raka och väl kvistade.

6) Veden skall vara torr, där ej annat överenskommits.

C. Utskottsved får vara rund eller kluben med båda dessa sorter samtagna.

1) Veden behöver ej vara sortren med hänsyn till träslag.

¹ Utarbetade på uppdrag av ingenjörsvetenskapsakademiens kommission för träproduktfrågor.

2) Fast röta får förekomma, likaså lös röta, om dennas sammanlagda tvärsnittsyta ej överstiger 50 % av klampens. Veden får vara barkfallen.

3) Veden skall vara kapad i 1 meter långa längder, där ej annan längd överenskommits.

4) Minsta toppdiameter 3 cm. Klampar över 15 cm skola vara kluvna, mindre klampar få vara okluvna, men skola då, om toppdiametern överskrider 10 cm, vara väl rand- eller fläckbarkade. Enstaka svårkluvna klampar få förekomma okluvna intill 30 cm diameter, i vilket fall de skola vara omsorgsfullt randbarkade. Högsta mått i klovets 30 cm, där ej annat överenskommits.

5) Klamparna böra vara någorlunda raka och väl kvistade.

6) Veden skall vara torr, där ej annat överenskommits.

Kommentar till klassificeringsregler för kastvedbränslen.

1) *Sortrenhet*, kommentar obehövlig.

2) *Friskhet och frihet från röta*.

Hushållsved. Blånad och lindrigare svampbeläggning i klamparnas ändytor bör vara tillåten och må ej räknas som rötskada, om ej denna svampbeläggning hunnit orsaka påtaglig lagringsröta i klamparnas inre delar, vilket framträder vid snittning. Lagringsrötan framträder redan i relativt lindrigt stadium som missfärgningar i veden, vitaktiga hos lövved och brunaktiga hos barrved, i första hand i vedmantelns yttre delar eller splinten.

Pannved. Skillnaden mellan *stamrötor* — sådana som funnits redan i det växande trädet — och *lagringsrötor* torde för icke fackmannen enklast framgå därav, att de förra i första hand uppträda i stammens centralare partier, medan de senare intränga i veden från stamdelens yttre partier, varjämte trädslag med kärnbildning huvudsakligast få splinten eller den yttre vedmanteln angripen av lagringsrötor. Lagringsrötorna få härigenom oftast en större kvantitativ inverkan än *stamrötorna*.

Med *fast röta* bör förstås sådana rötangrepp, som i huvudsak endast medfört missfärgning av veden, med *lös röta* åter sådan, där förstörelsen fortskridit så långt, att veden med t. ex. nageln kan söndertryckas.

Utskottsved. Kommentrar se ovan, sista meningen.

3) *Lika längd*.

Med *lika längd* bör i allmänhet förstås, att klamparna ej få vara mer än 4 % för långa eller för korta.

Hos *hushållsved* få normala fällhugg förekomma, däremot ej s. k. huggsnyten, som uppstå då träden fällas med yxa, och s. k. fällkammar. Hos *pannved* kunna huggsnyten tolereras, om de ej förekomma å mera än 10 % av klampantalet; däremot få fällkammar ej förekomma.

4) *Diameter eller mått i klovets samt barkning*.

Klampar med obetydligt över- eller undermål få förekomma, om antalet ej överstiger 5 % av det totala.

Med *väl barkad* bör förstås, att klampar under 10 cm toppdiameter förses med två och klampar över 10 cm med tre intill veden gående sammanhängande barkränder, eller att de äro i motsvarande grad fläckbarkade.

5) *Rakhet och kvistning*.

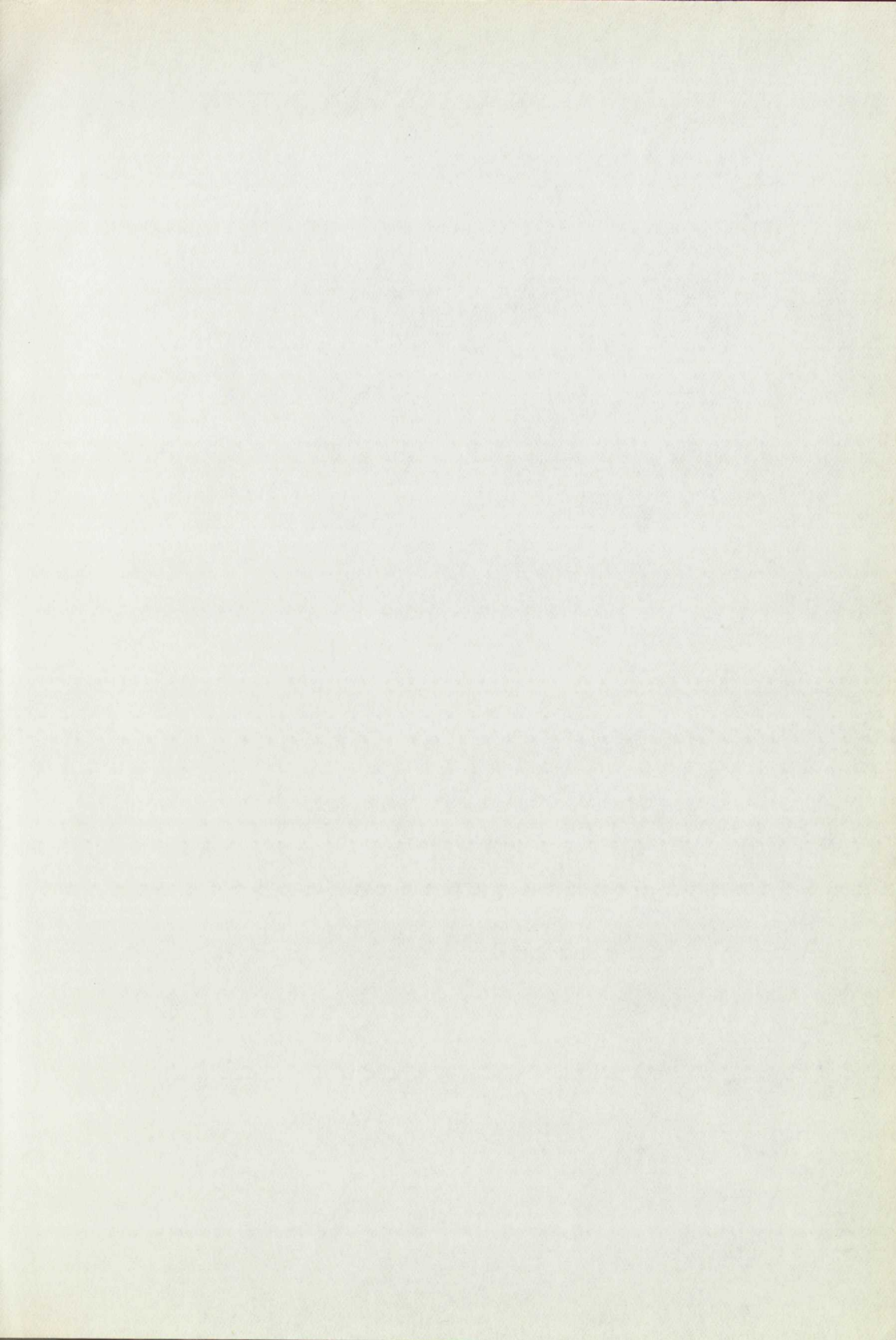
Begreppet *rak* bör tolkas så, att böjningar eller krökar ej må förekomma i större utsträckning än att för 1 meter lång ved avvikelser från räta linjen ej överstiger för *hushållsved* och *pannved* 5 cm och för *utskottsved* 8 cm. För andra längder bör avvikelser vara tillåten i motsvarande grad.

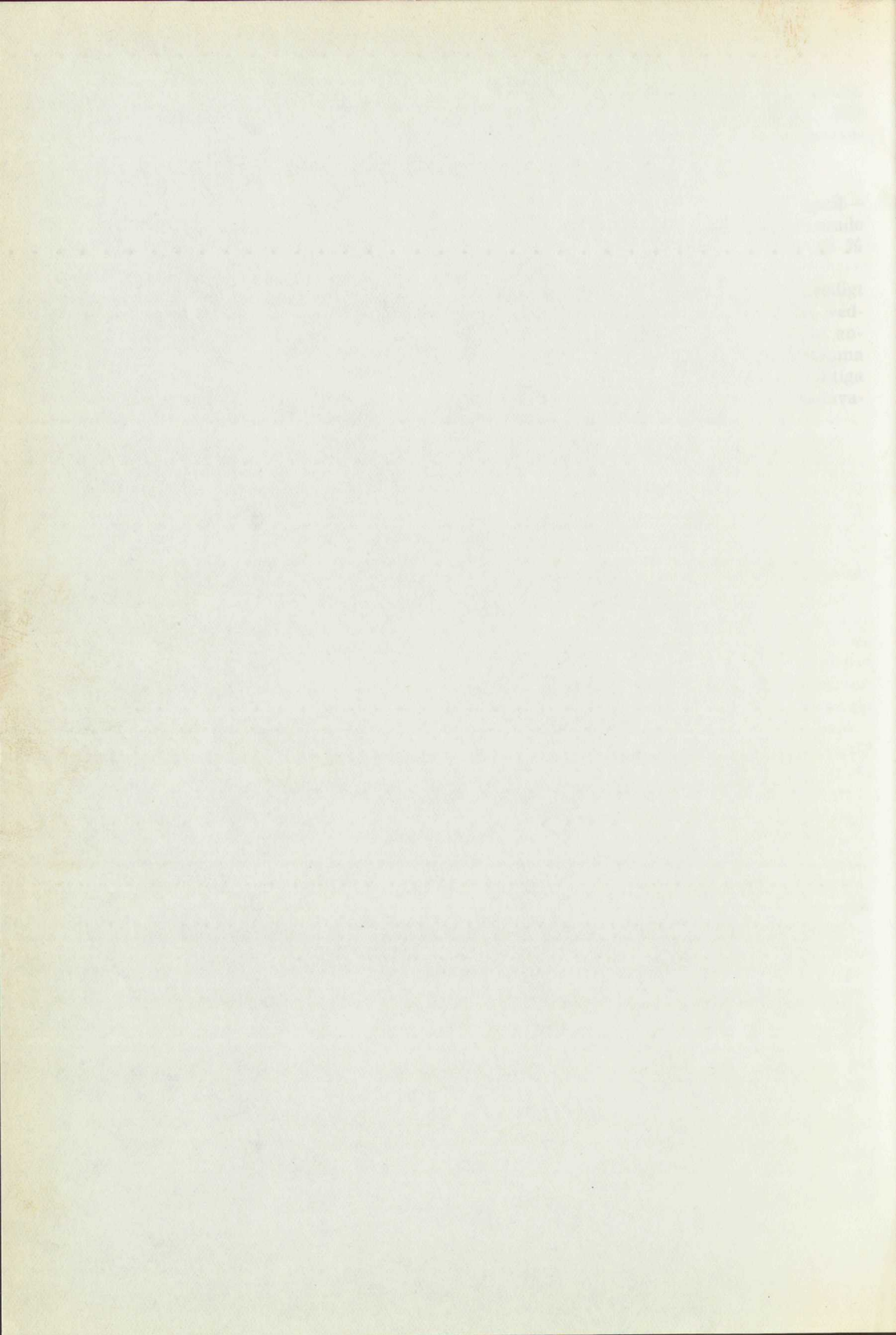
Kvistning. Kvistar och grenar böra vara avhuggna omedelbart intill stammen. Klampar, å vilka kvistar skjuta ut mer än 2 1/2 cm, kunna ej anses väl kvistade. Förekomma dylika fel å mera än 10 % av klampantalet, bör vedpartiet kunna kasseras för bristande kvistning.

6) *Torrhet.*

Med *torr* ved bör avses ved, som lagrats luftigt under en torkningssäsong, april—juni eller maj—juli, eller genom annan lagring eller behandling uppnått motsvarande torrhetsgrad. Under normala torkår torde fuktighetsgraden härvid ej överstiga 25 % men kan under mera fuktiga år uppgå till 30 %.

Vid besiktning av vedpartier bör förutsättas, att enstaka felaktiga, d. v. s. enligt ovanstående bestämmelser ej leveransgilla klampar kunna förekomma i varje vedparti. Utöver ovan angivna tolerans torde man få anse, att mera än 5 % av antalet klampar skall vara behäftade med fel, för att partiet som sådant skall kunna betecknas som icke leveransgillt. Inom denna procentats förekommande felaktiga klampar må — i händelse av extremare fel — genom utkast avlägsnas och motsvarande avdrag ske å det inmätta partiet.

Statens offentliga utredningar 1934

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Utlåtande över utredningen ang. tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter m. m. [10]
Betänkande med förslag till lag ang. vissa ekonomiska stridsåtgärder m. m. [16]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande med förslag till bestämmelser ang. upphandling av lantbruksprodukter m. m. för statens och kommunala inrättningsars behov. [15]
Betänkande med förslag till bestämmelser ang. upphandling av inhemskt bränsle för statens stationära anläggningar m. m. [20]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 2. Finanspolitikens ekonomiska verkningar. [1]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 3. Löneutvecklingen och arbetslösheten. [2]
Utredning ang. åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten. [1]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Bilagor, band 4. Penningpolitik, offentliga arbeten, subventioner och tullar som medel mot arbetslöshet. [2]
Undersökningar ang. det sociala hjälpklientelet. [14]

Hälsa- och sjukvård.

Medicinalstyrelsens förslag till nya författningsbestämmelser ang. statsbidrag till avlöning åt distriktsköterskor m. m. [9]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område. [4]
Utredning med förslag om åtgärder för åstadkommande av billiga egnahemsbyggnader. [6]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. [17]

Handel och sjöfart.

Betänkande med förslag ang. frågan om lämpliga åtgärder till skydd för sjömän vid besök i utländska hamnar. [5]
Betänkande med förslag till sjöarbetstidslag. [8]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande i fråga om inrättande av ett institut för medellång och långfristig kreditgivning åt företag inom näringslivet. [7]
Stadshypotekssakkunnigas betänkande med förslag till förordningar ang. konungariket Sveriges stadshypotekskassa samt ang. grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m. [13]

Försäkringsväsen.

1928 års pensionsförsäkringskommitté. Betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. [18]
Pensionsförsäkringsreformen. Kortfattad framställning av 1928 års pensionsförsäkringskommittés förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. [19]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

1933 års teaterutrednings betänkande. Del 1. De fasta statsunderstödda teatrarna. [3]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.